

LA COSTITUZIONE ITALIANA

КОНСТИТУЦІЯ ІТАЛІЙСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

Introduzione di Saulle Panizza e Roberto Romboli
Передмова Саулле Паніцци і Роберто Ромболі

Traduzione di Oleksandra Rekut
Переклад Олександри Рекут

LA COSTITUZIONE ITALIANA

КОНСТИТУЦІЯ ІТАЛІЙСЬКОЇ

РЕСПУБЛІКИ

Introduzione di Saulle Panizza e Roberto Romboli

Вступ Саулле Паніцци і Роберто Ромболі

Traduzione di Oleksandra Rekut

Переклад Олександрі Рекут

© Copyright 2022
Pisa University Press
Polo editoriale - Centro per l'innovazione e la diffusione della cultura
Università di Pisa
Piazza Torricelli 4 - 56126 Pisa
P. IVA 00286820501 - Codice Fiscale 80003670504
Tel. +39 050 2212056 · Fax +39 050 2212945
E-mail press@unipi.it · PEC cidic@pec.unipi.it
www.pisauniversitypress.it

L'opera è rilasciata nei termini della licenza Creative Commons: Attribuzione -
Non commerciale - Non opere derivate 4.0 Internazionale (CC BY-NC-ND 4.0)
Legal Code: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode.it>

**I PERCHÉ
DI QUESTA SCELTA**

**ПРИЧИНИ
ПОЯВИ ЦЬОГО ВИДАННЯ**

Il mondo dell'Università è stato tra i primi, in Italia, a mobilitarsi per esprimere vicinanza e sostegno al popolo ucraino e a tutte le persone coinvolte nella grave crisi politica e umanitaria in atto. Dall'inizio della guerra a oggi, molti atenei si sono attivati per sostenere la comunità scientifica ucraina, accogliere gli studenti, i ricercatori e i docenti in fuga dal conflitto, per fare in modo che possano proseguire i loro percorsi di studio e di ricerca nel nostro Paese. Una straordinaria dimostrazione di solidarietà, che rende la nostra comunità più forte e vitale.

Tra le tante iniziative promosse, davvero significativa la decisione dell'Università di Pisa di tradurre e pubblicare la Costituzione italiana nella lingua ucraina per donarla a chi viene accolto in Italia e inserirla accanto alle decine di traduzioni già disponibili.

Un gesto di accoglienza, di coinvolgimento e integrazione, perché la Costituzione è la Carta fondamentale della nostra Repubblica, il punto di riferimento di ogni cittadino, il fondamento della coesione della nostra società.

I valori portanti della Costituzione italiana sono la libertà, la democrazia, la solidarietà, l'uguaglianza. La drammatica situazione in Ucraina rende ancora più evidente quanto sia fondamentale, oggi più di ieri, impegnarci tutti affinché questi valori vivano e siano forti nella società. Perché i valori fondanti non nascono spontaneamente ma si condividono, si mettono in pratica quotidianamente e, soprattutto, si devono trasmettere. Ed è questo uno dei compiti cruciali che le istituzioni, in primis quelle che si occupano della formazione dei ragazzi, devono saper realizzare.

Maria Cristina Messa
Ministro dell'Università e della Ricerca

Університетське середовище стало одним з перших в Італії, що активно засвідчило небайдужість і підтримку українському народу та усім тим, хто сьогодні опинилися у жахливій політичній та гуманітарній кризі.

З початку війни і дотепер більшість Університетів розпочали і провадять активну діяльність, спрямовану на підтримку української наукової спільноти: вони запрошуюють студентів, пошуковців та викладачів, змушених емігрувати через збройний конфлікт, продовжувати навчання та наукові дослідження в нашій Країні. Цей надзвичайний вияв солідарності збагачує також нашу спільноту, яка стає більш сильною та життєздатною. Серед величезної кількості ініціатив, створених з цією метою, дійсно знаковими є переклад та публікація Конституції Італійської Республіки українською мовою, запропоновані Університетом міста Пізи як дар для гостей Італії. Цей переклад посідає вагомe місце поруч з десятками інших наявних перекладів.

Це – жест гостинності, залучення та інтеграції, оскільки Конституція є базовим документом нашої Республіки, орієнтиром та опорою кожного громадянина, підвалинами згуртованості нашого суспільства.

Основними цінностями Конституції Італії є свобода, демократія, солідарність, рівність. Драматична ситуація в Україні – особливо сьогодні – робить очевидною необхідність спільних зусиль для того, щоби ці засади продовжували жити та розвиватися у суспільстві. Оскільки базові цінності не народжуються спонтанно, а є результатом щоденного вибору, практичного втілення і, перш за все, передачі від одного покоління до іншого. І саме в цьому полягає одне з найважливіших завдань різних установ, а особливо тих, чиєю місією є формування нових генерацій.

Марія Крістіна Месса

Міністр Університетської освіти і Науково-дослідницької діяльності

Lo scorso anno, inaugurando la *Rete delle Università per la Pace* (www.runipace.org) l'Università di Pisa – che assieme a quella di Brescia ne è stata la promotrice – ha preso un impegno destinato a lasciare un segno indelebile nella storia del sistema universitario italiano: quello di promuovere lo sviluppo di una cultura della pace che permetta un approccio non violento alla risoluzione dei conflitti. Convinta che proprio la pace, la democrazia, l'inclusione e l'integrazione siano valori imprescindibili nella nostra società. Un impegno che ha rafforzato il nostro ruolo di fabbriche di futuro e recentemente rinnovato aderendo, fin da subito e con convinzione, alla posizione espressa dalla *Conferenza dei Rettori delle Università Italiane* sulla guerra in Ucraina e valutando, tra l'altro, la possibilità di attivarsi per incoraggiare azioni concrete a beneficio e sostegno delle colleghe e dei colleghi, nonché delle studentesse e degli studenti, vittime di quanto sta accadendo.

Il 4 marzo scorso abbiamo così incontrato una rappresentanza dei tanti studenti ucraini iscritti ai nostri corsi di laurea per far sentire loro la vicinanza di tutta l'Università di Pisa nella drammatica situazione che stanno vivendo e per conoscere la situazione e i problemi che stanno attraversando, al fine di poter indirizzare nel modo più proficuo le nostre azioni e strategie di supporto nei loro confronti.

L'Università di Pisa, in quasi 700 anni di storia, non è nuova ad iniziative del genere e questo per un motivo apparentemente semplice: perché crediamo che debba essere fatto. Perché l'Università di Pisa, come si legge anche nel nostro statuto, recepisce i valori della Costituzione della Repubblica Italiana, della Dichiarazione universale dei diritti dell'uomo, della Convenzione europea dei diritti dell'uomo e della Carta dei diritti fondamentali dell'Unione europea e si impegna, nelle sue attività, al rispetto di essi.

Sono questi i valori e gli intenti che ci muovono nella nostra attività di promozione dei saperi e della cultura che oggi può avvalersi di

uno strumento in più: il *Centro di ateneo per l'Innovazione e la Diffusione della cultura (Cidic)*, nato proprio per valorizzare e diffondere la cultura e la conoscenza scientifica anche al di fuori dell'ambiente strettamente accademico, consapevole del suo ruolo sociale.

Lo stesso che ci vede particolarmente attenti al rapporto con le scuole e produrre, da anni, attraverso la nostra Casa Editrice, testi che hanno contribuito al rafforzamento dell'educazione civica, accompagnando percorsi formativi in collaborazione con le Istituzioni scolastiche e gli Enti del territorio. Tra questi, *La Costituzione italiana* - con Introduzione di Saule Panizza e Roberto Romboli -, la cui prima edizione risale al 2004 e di cui oggi, su idea degli Autori, tenete in mano una versione speciale, con testo ucraino a fronte, nello spirito della nota del Ministero dell'Istruzione del 4 marzo rivolta all'accoglienza scolastica degli studenti ucraini esuli a causa del conflitto.

Questo testo, in open access e liberamente scaricabile, viene fornito gratuitamente in edizione cartacea ai Provveditorati e agli Istituti scolastici che ne fanno richiesta, come concreto segnale di attenzione e vicinanza, per facilitare il dialogo tra le culture e per concorrere all'integrazione degli studenti e della popolazione in fuga.

Paolo Maria Mancarella
Rettore dell'Università di Pisa

Минулого року відбулася інавгурація *Мережі Університетів заради Миру* (www.runipase.org) за сприянням Університету міста Пізи, який разом із Університетом міста Брешії, що був організатором ініціативи, взяв на себе зобов'язання лишити вагомий внесок в історії італійського університетського устрою щодо розвитку культури миру, пріоритетом якої є ненасильницький підхід у вирішенні конфліктів. Ця *Мережа* є переконаною, що мир, демократія, залучення та інтеграція є базовими цінностями нашого суспільства. Завдання, яке зміцнило нашу роль “фабрики майбутнього”, і нещодавно було відновлено шляхом негайного дотримання та з глибоким переконанням щодо позиції висловленої під час Конференції Ректорів італійських Університетів щодо війни в Україні; була також зважена можливість вжиття заходів щодо заохочення до конкретних дій на користь і підтримку колег, а також студенток і студентів, постраждалих від агресії.

4-го березня було організовано зустріч з представниками чисьельного українського студентства, яке навчається у нас, щоб засвідчити їм співчуття усього Університету міста Пізи з приводу драматичної ситуації, яку вони змушені переживати, і дізнатися про реальну ситуацію та проблеми, які їм доводиться долати, з метою їх підтримки нашими діями та стратегіями по відношенню до них.

Протягом своєї майже 700-річної історії Пізанський Університет не вперше бере участь у подібних ініціативах, і це з очевидно простої причини: ми переконані у справедливості наших вчинків, бо Університет міста Пізи, як зазначено у нашому статуті, визнає цінності Конституції Італійської Республіки, Загальної Декларації прав людини, Європейської конвенції з прав людини та Хартії основоположних прав Європейського Союзу і зобов'язується ретельно дотримуватися їх положень у своїй діяльності.

Саме ці цінності та наміри керують нами у нашій діяльності з розповсюдження знань і культури, які можуть виявитися сьогодні додатковим інструментом у боротьбі: Університетський Центр Інновацій та Поширення Культури (Cidic), створений саме для підвищення рівня та поширення культури і наукових знань навіть поза межами суто академічного середовища, є цілком свідомий такої соціальної ролі.

Саме з цих міркувань, ми спрямовуємо особливу увагу на відносини зі школами та ось вже багато років друкуємо, за допомогою нашого видавництва шкільні тексти, які сприяють зміцненню громадянської освіти, супроводжують навчальні програми реалізовані у тісній співпраці з навчальними закладами та місцевими освітніми установами. Одною з таких ініціатив є видання *Конституції Італійської Республіки* – зі вступом Сауле Паніцци та Роберто Ромболі –, перше видання якої датується 2004 роком і сьогодні, за задумом авторів, ви тримаєте у руках надзвичайну версію з українським текстом, згідно до постанови Міністерства освіти від 4 березня про відвідання українськими школярами, що постраждали через збройний конфлікт, італійських навчальних закладів.

Цей текст у форматі відкритого доступу може бути вільно завантажений, а також безкоштовно наданий у вигляді паперового видання наглядовим радам та навчальним закладам, які його потребують, та є конкретною демонстрацією уваги та розуміння, що сприяє діалогу між культурами та спрощує інтеграцію школярів та інших прошарків постраждалого населення.

Паоло Марія Манкарелла
Ректор Університету міста Пізи

INTRODUZIONE

1. Il contesto storico in cui nasce la Costituzione italiana

Per comprendere la Costituzione italiana occorre partire dal contesto storico in cui essa nasce, con la fine dell'esperienza fascista. Nel luglio del 1943, nel pieno del secondo conflitto mondiale, un organo di rilievo del Fascismo (il Gran Consiglio) censura le scelte del Duce e chiede al Re, richiamandosi alla Costituzione allora vigente, lo Statuto albertino (per anni dimenticato), di assumere in prima persona l'iniziativa. Seguirà la revoca di Mussolini e la nomina al suo posto del maresciallo Badoglio, fino ad arrivare all'armistizio dell'8 settembre 1943. Questo provoca la divisione dell'Italia in due tronconi, il nord occupato dai tedeschi e con la formazione della Repubblica Sociale Italiana (c.d. Repubblica di Salò), volta a proseguire l'ordinamento fascista, ma con il rifiuto della forma monarchica, e il c.d. Regno del sud, con la Monarchia e i partiti in precedenza sciolti dal Fascismo ricostituiti nel Comitato di Liberazione Nazionale (C.L.N.).

Quello apertosi con l'armistizio e destinato a chiudersi con l'entrata in vigore della Costituzione, il 1° gennaio 1948, è definito periodo transitorio. Una fase di straordinaria intensità, che produsse la sola vera Costituzione che l'Italia unita abbia avuto, risultato dell'unico momento costituente dell'intera storia nazionale, a partire dal 1861. La data più significativa del periodo transitorio è il 2 giugno 1946, in cui, per la prima volta con il voto esteso anche alle donne, si svolgono il referendum istituzionale, con la Repubblica che prevale sulla Monarchia, e l'elezione dei 556 componenti dell'Assemblea costituente. Per la redazione della nuova Costituzione l'Assemblea affida la preparazione di un progetto a una sua Commissione (detta dei Set-

tantacinque), che presenta il testo nel gennaio 1947. Da marzo a dicembre l'articolato viene discusso, emendato e infine approvato dall'intera Assemblea. Il testo è votato da tutte le forze politiche protagoniste dell'antifascismo e della Resistenza, con una larghissima maggioranza (i voti favorevoli furono 453 su 515 presenti e votanti).

2. La struttura e i caratteri della Costituzione

La struttura della Costituzione italiana presenta quattro segmenti:

- *Principi fondamentali*, articoli da 1 a 12;
- *Parte I – Diritti e doveri dei cittadini*, articoli da 13 a 54 (con quattro Titoli, per i rapporti *civili, etico-sociali, economici e politici*);
- *Parte II – Ordinamento della Repubblica*, articoli da 55 a 139 (con sei Titoli – *Parlamento, Presidente della Repubblica, Governo, Magistratura, Regioni Province e Comuni, Garanzie costituzionali*);
- *Disposizioni transitorie e finali*, con la numerazione romana (da I a XVIII).

I “principi fondamentali” (democrazia, libertà, eguaglianza, ecc.) sono a fondamento dell'intero testo costituzionale.

Segue la suddivisione in Parte I e Parte II, sulla scia del famoso art. 16 della Dichiarazione dei diritti dell'uomo e del cittadino del 1789, sorta di atto di nascita del moderno costituzionalismo (*toute société dans laquelle la garantie des droits n'est pas assurée, ni la séparation des pouvoirs déterminée, n'a point de Constitution*). Una struttura che si collega con la questione della lunghezza del testo costituzionale. Sono considerate “lunghe” le Costituzioni che non si limitano a specificare i rapporti tra le istituzioni, ma trattano anche delle libertà e dei doveri dei cittadini. Nel caso italiano, la scelta traduceva il desiderio di voltare pagina rispetto allo Statuto albertino e all'esperienza della dittatura, regolando in maniera puntuale i principi della convivenza civile e sociale, per renderne più arduo l'eventuale tentativo di svuotamento.

Da ultimo, lo scopo delle disposizioni transitorie e finali era quello di fornire una disciplina, almeno parziale, dei problemi riguardanti il passaggio dal vecchio al nuovo ordine costituzionale.

La nostra è anche una Costituzione rigida, che permette modifiche solo attraverso una apposita e complessa procedura (articolo 138).

3. Le fasi di attuazione e le revisioni della Costituzione

La presenza di molte disposizioni “programma”, che guardavano al futuro, ha generato un processo di attuazione spesso lento e parziale. I primi anni di vita, che avrebbero dovuto dare l'impronta, sono stati deludenti e si è parlato da più parti di “congelamento” della Costituzione.

Un cambiamento significativo interviene tra la fine degli anni Sessanta e i primi anni Settanta, con l'istituzione delle Regioni ordinarie, le norme sui referendum, la riforma del diritto di famiglia, e tanto altro ancora. Una seconda spinta si ha poi tra la fine degli anni Ottanta e i primi anni Novanta. In quello stesso periodo, però, inizia una fase della vita del Paese caratterizzata dalla volontà di molti di riformare la Costituzione, soprattutto la Parte II, relativa al funzionamento delle istituzioni. Nel corso dei primi anni Novanta si registrano addirittura due tentativi di riscrittura organica attraverso speciali procedure (Commissione “De Mita-Iotti” e Commissione “D'Alema”), senza tuttavia risultati effettivi.

In concreto, la riforma più significativa è quella che ha riguardato tra il 1999 e il 2001 il Titolo V della Parte II sulle autonomie territoriali, quasi interamente riscritto.

In epoca a noi più vicina, si segnala in particolare quanto accaduto nella XVII legislatura (2013-2018), quando il tema delle riforme è stato nuovamente al centro dell'attenzione. Il Governo Renzi, nato nel 2014, ha avviato un rilevante percorso di revisione, riguardante ben 47 articoli della Costituzione, relativi al Senato, al bicamerali-

smo, alla forma di governo, alle fonti del diritto, alle autonomie e a molti altri temi. Il coinvolgimento diretto e molto forte del Governo, però, ha in verità concorso alla bocciatura popolare, mediante referendum (nel 2016), del complessivo progetto di riforma.

4. Il periodo presente e le modifiche più recenti

La legislatura in corso (la XVIII) è stata caratterizzata dalla pandemia da Covid-19, che ha condotto alla tragica perdita di decine di migliaia di vite umane e a un generale stravolgimento della quotidianità, intaccando nel profondo anche le principali libertà, i diritti e i doveri, il sistema delle fonti normative, il funzionamento stesso degli organi costituzionali.

Sul piano politico, si sono succeduti diversi Governi e un passaggio delicato è stata la fine del settennato del Presidente della Repubblica. Dopo alcuni tentativi infruttuosi, il Parlamento in seduta comune integrato con i delegati regionali è pervenuto, il 29 gennaio 2022, alla rielezione di Sergio Mattarella. Nel messaggio in occasione del giuramento il Presidente ha sottolineato l'esigenza di "iniziare a costruire, in questi prossimi anni, l'Italia del dopo emergenza". Su qualunque ipotesi di ripresa incombe, peraltro, nel momento in cui si scrive (marzo 2022), il tragico conflitto Russia-Ucraina, con le sue drammatiche conseguenze.

Dal punto di vista delle riforme costituzionali, l'aspetto più significativo è costituito dall'approvazione di tre interventi di revisione. Il primo e più consistente è la legge costituzionale n. 1/2020, recante "Modifiche agli articoli 56, 57 e 59 della Costituzione in materia di riduzione del numero dei parlamentari". A partire dalla prossima legislatura, la Camera dei deputati passerà da 630 a 400 deputati, 8 dei quali (non più 12) eletti nella Circoscrizione Estero. Il Senato, a sua volta, passerà da 315 a 200 senatori elettivi, 4 dei quali (non più 6) eletti nella Circoscrizione Estero.

Il secondo ha riguardato l'elettorato del Senato. La legge costituzionale n. 1/2021 ha soppresso nell'articolo 58 le parole "dagli elettori che hanno superato il venticinquesimo anno di età", con la conseguenza che l'elettorato attivo per l'elezione dei senatori è stato parificato a quello della Camera (maggiore età).

Il terzo è costituito dalla legge costituzionale n. 1/2022, che ha riguardato gli articoli 9 e 41 della Costituzione.

In fine all'articolo 9 è stato aggiunto un comma per cui la Repubblica, oltre a promuovere lo sviluppo della cultura e la ricerca scientifica e tecnica (1° comma) e a tutelare il paesaggio e il patrimonio storico e artistico della Nazione (2° comma), "tutela l'ambiente, la biodiversità e gli ecosistemi, anche nell'interesse delle future generazioni", demandando altresì alla legge dello Stato la disciplina dei modi e delle forme di tutela degli animali.

Per quanto riguarda l'articolo 41, due sono le modifiche: la prima concerne l'iniziativa economica privata, che non può svolgersi in contrasto con l'utilità sociale o in modo da recare danno, oltre che alla sicurezza, alla libertà e alla dignità umana, anche alla salute e all'ambiente (2° comma); la seconda attiene alla funzione della legge di determinare i programmi e i controlli opportuni perché l'attività economica pubblica e privata possa essere indirizzata e coordinata a fini, oltre che sociali, anche ambientali (3° comma).

Si è trattato soprattutto di un adeguamento e di una esplicitazione di principi in gran parte già ricavabili nel sistema, sulla scia di una accresciuta sensibilità sociale verso temi di sempre maggiore rilevanza.

Saulle Panizza, Roberto Romboli

ВСТУП

1. Історичний контекст, у якому народилася Конституція Італійської Республіки

Щоб зрозуміти італійську Конституцію, необхідно вважати на історичний контекст, в якому вона народилася, що збігається з перегорненням сторінки фашистського досвіду. У липні 1943 року, в час розпаду Другої світової війни, орган фашистського спрямування (Велика рада) засудив позицію Дуче і поставив вимогу перед Королем взяти на себе відповідальність, посиляючись на чинну тоді Конституцію та Альбертинський Статут (який вже був забутий роками). Наслідком цього стало відкликання Муссоліні та призначення на його місце маршала Бадоліо аж до настання перемир'я 8 вересня 1943 року. Це спричинило поділ Італії на Північну, окуповану німцями, де була сформована Італійська Соціальна Республіка (так звана Республіка Салò), спрямована на продовження фашистської позиції, але цього разу з відмовою від монархічної форми правління, та Південне Королівство, що керувалося монархією та раніше розпущеними фашистською диктатурою партіями, які були відновлені та об'єднані у Комітет національного визволення (C.L.N.).

Період, що розпочався з дня перемир'я та завершився з набуттям чинності Конституції 1 січня 1948 р., має назву перехідного. То був надзвичайно інтенсивний період, протягом якого було створено єдину справжню Конституцію об'єднаної Італії, що є результатом унікального конституційного феномену в усій національній історії, яка бере початок з 1861 року.

Найважливішою датою перехідного періоду є 2 червня 1946 року, коли шляхом голосування, у якому вперше взяли участь

також жінки, відбувся інституційний референдум, на якому Республіка здобула перемогу над Монархією і було обрано 556 членів Установчої Асамблеї.

Для розробки нової Конституції Асамблея довірила підготовку проекту своїй Комісії (так званої Комісії Сімдесяти п'ятьох), яка представила текст у січні 1947 року. З березня по грудень цілу збірку статей було обговорено, змінено та остаточно затверджено. Текст було прийнято значною більшістю усіх політичних сил, що були протагоністами антифашизму та Опору (453 голоси «за» із 515 присутніх).

2. Структура та характеристика Конституції

Конституція Італійської Республіки складається з чотирьох сегментів:

- *Базові засади*, статті 1-12;
- *Частина I – Права та обов'язки громадян*, статті 13 - 54 (чотири Глави, що регулюють громадянські, етико-соціальні, економічні та політичні відносини);
- *Частина II – Устрій Республіки*, статті 55 - 139 (шість Глав – *Парламент, Президент Республіки, Уряд, Магістратура, Регіони Провінції та Комуни, Конституційні Гарантії*);
- *Перехідні та заключні положення*, з римською нумерацією (I - XVIII).

“Базові принципи” (демократія, свобода, рівність тощо) є основою всього тексту Конституції Італійської Республіки.

Поділ на Частину I та Частину II спирається на відому статтю 16 Декларації прав людини і громадянина 1789 року, що вважається свідомством народження сучасного конституціоналізму (*кожне суспільство позбавлене гарантії прав чи зрозумілого розподілу влади не вважається конституційним*). Ця структура визначає також проблематику довжини конституційного тексту. Вва-

жаються “довгими” Конституції, які не обмежуються конкретизацією взаємовідносин між інституціями, а розповсюджуються також на свободи та обов’язки громадян. У випадку Італії цей вибір пояснюється бажанням перегорнути сторінку Альбертинського статуту та досвіду диктатури, ретельно регулюючи принципи громадянського та соціального співіснування, щоб забезпечити будь-які спроби сплюндрування їх сенсу.

Нарешті, метою перехідних та заключних положень є принаймні часткове врегулювання проблем переходу від старого до нового конституційного ладу.

Наша Конституція дотримується водночас суворих принципів, що передбачають можливість ревізії лише через специфічну і складну процедуру (стаття 138).

3. Етапи впровадження та перегляд Конституції

Наявність багатьох “програмних” положень, які були спрямовані на майбутнє, спричинила повільність та частковість процесу їх впровадження. Перші роки існування Конституції, які мали бути вирішальними, виявилися певним розчаруванням і багато хто визначив їх як конституційне “заморожування”.

Істотні зміни спостерігаються на межі кінця ‘60-х і початку ‘70-х років зі створенням регіонального розподілу, правил про референдуми та реформою про сімейне законодавство тощо. Другий ривок розвитку було помічено між кінцем ‘80-х і початком ‘90-х років. Однак саме у цей період розпочинається етап у житті Країни, позначений загальним бажанням конституційної реформи, особливо з питань функціонування інституцій висловлених у Частині II Конституції. На початку дев’яностих років було навіть дві спроби її органічного переписування через спеціальні процедури (Комісія “Де Міта-Йотті” та Комісія “Д’Алема”), але без істотних результатів.

Найбільш значущою була реформа 1999-2001, яка стосувалася Глави V Частини II про територіальні автономії, що майже повністю переписано.

В останні роки слід відзначити зокрема те, що сталося за XVII легіслатури (2013-2018), коли питання про реформи знову опинилося в центрі уваги. Уряд Ренці, сформований у 2014 році, розпочав процес ґрунтового перегляду Конституції, до якого було залучено аж 47 статей що стосуються Сенату, двопалатності, форми правління, джерел права, автономій тощо. Однак не незважаючи на безпосередню та дуже активну участь Уряду, на референдумі проведеному у 2016 році народ відкинув загальний проект реформи.

4. Сучасний період та останні зміни

Нинішня XVIII легіслатура характеризується пандемією Covid-19, яка спричинила трагічну втрату десятків тисяч людських життів та загальне потрясіння, що лишило глибинний відбиток навіть у сфері основних свобод, прав та обов'язків, системі нормативних джерел та самому функціонуванні конституційних органів.

На політичному рівні, спостерігається наступництво різних Урядів, а також делікатний момент завершення семирічного терміну повноважень Президента Республіки. Після кількох невдалих спроб Парламент на спільній сесії з регіональними делегатами досяг, 29 січня 2022 року, переобрання Серджіо Маттарелли. У своєму посланні з нагоди надання присяги Президент наголосив на необхідності "розпочати найближчим часом розбудову Італії після критичного періоду". Але на момент написання цих рядків (березень 2022 року) є очевидним вплив трагічного російсько-українського конфлікту та його драматичних наслідків на будь-яку гіпотезу відновлення.

З точки зору конституційних реформ, найважливішим аспектом є затвердження трьох ревізійних інтервенцій.

Першу і найбільш послідовну інтервенцію пов'язано з конституційним законом № 1/2020, що містить "Зміни до статей 56, 57 та 59 Конституції щодо скорочення кількості депутатів". Починаючи з наступної легіслатури, Палата депутатів перейде з 630 до 400 депутатів, 8 з яких (вже не 12) обираються в Закордонному виборчому окрузі. Сенат, у свою чергу, зменшиться з 315 до 200 обраних сенаторів, 4 з яких (вже не 6) обираються в Закордонному виборчому окрузі.

Друга інтервенція стосується електорату Сенату. Конституційний закон № 1/2021 вилучив зі статті 58 слова "виборці, яким виповнилося двадцять п'ять років", внаслідок чого активний виборчий контингент сенаторів зрівнявся за віком з виборцями Палати депутатів (досягнення повноліття).

Третю інтервенцію пов'язано із конституційним законом №1/2022, що стосується статей 9 і 41 Конституції.

Наприкінці статті 9 додано частину, у якій Республіка, крім сприяння розвитку культури та науково-технічних досліджень (частина 1), охорони природи, історичної і мистецької спадщини Нації (частина 2), "захищає довкілля, біорізноманіття та екосистеми, з огляду на інтереси прийдешніх поколінь", а також делегує закон Держави для визначення шляхів та форм захисту тварин.

Стосовно статті 41 було впроваджено дві зміни: перша стосується приватної економічної ініціативи, яка не може суперечити суспільній корисності, чи завдавати шкоди, не лише безпеці, свободі та людській гідності, а також здоров'ю і довкіллю (частина 2); друга зміна стосується функції закону щодо визначення відповідних програм та засобів контролю, щоб державна та приватна економічна діяльність могли бути спрямовані та координовані, окрім соціального, також в екологічному напрямку дії (частина 3).

Йшлося головним чином про адаптацію та роз'яснення принципів, які значною мірою вже були інтегральною часткою конституційної системи, у зв'язку з підвищеною соціальною чутливістю до питань, що набувають постійно більшої ваги.

Саулле Паніцца, Роберто Ромболі

NOTA DELLA TRADUTTRICE

Non capita a tutti nella vita di tradurre un'opera dall'incommensurabile importanza come *La Divina Commedia* o *Kobzar* e, per giunta, in un momento storico adatto per farne comprendere appieno la portata. Il paragone è lecito visto che la Costituzione italiana è un autentico capolavoro, dal punto di vista non solo giuridico, ma anche letterario, considerando la chiarezza dell'esposizione e la presenza di numerose figure retoriche. I padri costituenti italiani sono riusciti a far sgorgare dalle loro menti un'euclidea bellezza semantico-sintattica di portata universale.

“L'Italia ripudia la guerra” – così nell'incipit lapidario dell'articolo 11, oppure ancora “È vietata la riorganizzazione, sotto qualsiasi forma, del disciolto partito fascista” – nel primo comma della XII disposizione transitoria e finale. Sono sufficienti questi due esempi per rendere la grandiosità e l'attualità dello spirito costituzionale che mi ha rapito professionalmente ed emotivamente. Lo scopo principale di questa traduzione è stimolare, al cospetto di valori di così alta civiltà, l'identico trasporto e fascinazione anche negli studenti miei connazionali. Essere riuscita nell'impresa di suscitare gli stessi sentimenti rappresenterebbe il premio più ambito per il mio lavoro obiettivamente lastricato di difficoltà.

Così ho preferito mantenere l'identità terminologica derivante dal latino – per legislativo, legittimo, legislazione, ecclesiastico, estradizione, valorizzazione, comunicazione – a discapito degli analoghi derivati dalla radice slavo-antica. Una scelta che, pur attingendo al lessico esistente a pieno diritto nel vocabolario ucraino, restituisce ai nostri lettori il “sapore italiano” o meglio l'*animus* sotteso che mi sono sforzata di mantenere il più intatto possibile. Una risoluzione meditata e strategica che certifica la vicinanza lessicale dell'ucraino alle lingue neolatine confermando *ad abundantiam* la sua matrice europea. Sempre per rimanere fedele alla Carta, ho deciso di conservare la maiuscola di Stato, Regione e Università, da noi solitamente non adottata. Ho dovuto inoltre confrontarmi con alcune realtà, ovvero sintagmi e concetti intraducibili come “istituzioni di alta cultura”, “albo”, “legislatura”.

Da ultimo, a beneficio dei nostri cittadini russofoni, desidero rimarcare la presenza sul territorio della Repubblica Italiana di due Regioni bilingue tutelate dalla *Grundnorm*: l'italo-germanofona Trentino-Alto Adige/Südtirol e l'italo-francofona Valle d'Aosta/Valle d'Aoste (art. 116). Lo stesso rispetto e tutela sono riconosciuti alle minoranze linguistiche protette dalla Costituzione e, in modo particolare, quelle slave del Friuli-Venezia Giulia (X disp. trans. e fin.). *Ergo*, la Costituzione valorizza l'unità e indivisibilità della Repubblica pur nella diversità linguistica e culturale, basandola sulla vigenza dei suoi valori imperituri; e il riconoscimento di cinque Regioni a statuto speciale va proprio in questa direzione. Ed è uno dei motivi che hanno sollecitato l'apparizione della presente edizione.

Oleksandra Rekut

ВІД ПЕРЕКЛАДАЧА

Не кожному трапляється в житті перекласти твір світової важливості, як-от “Божественну комедію” чи “Кобзар”, а до того ж в історичний момент, придатний для глибинного розуміння його значення. Таке порівняння є виправданим з огляду на те, що Конституція Італійської Республіки є справжнім шедевром не лише з юридичної, а також з літературної точки зору, зважаючи на чіткість викладу та наявність у ній численних риторичних фігур. Батькам-засновникам цієї Конституції вдалося виразити за допомогою синтаксичної краси італійської мови семантичний зміст універсальної ваги.

“Італія засуджує війну” – так у лапідарному інципіті статті 11, або знову ж таки “Забороняється відновлення, у будь-якій формі, розпущеної фашистської партії” – у першій частині XII положення. Достатньо цих двох прикладів, щоб зрозуміти велич і актуальність конституційного духу, що зачарував мене як професійно, так і емоційно. Головна мета цього перекладу – передати той самий душевний стан і захоплення цінностями такої високої цивілізації нашим студентам та іншим моїм співвітчизникам. Пробудити ці почуття було б найбажанішою нагородою за об’єктивно непросту справу цього перекладу.

Я вирішила надати перевагу з термінологічної палітри синонімів тим, що походять з латини – легіслативний, легітимний, легіслація, еклезіальний, екстрадіція, валоризація, комунікація – над тими, що мають старослов’янське коріння (законодавчий, законний, законодавство, церковний, видача, поцінування, спілкування). Цей лексичний вибір є вмотивованим не лише своєю присутністю у словнику сучасної української мови, а також автентичним “італійським колоритом”, що я намагалася донести до нашого читача. Крім того, таке рішення є стратегічним, бо засвідчує лексичну близькість української до неола-

тинських мов, підтверджуючи її європейський вимір. З причин додержання достеменності оригіналу, де жодна деталь не є випадковою, у перекладі збережено великі літери в словах: держава, Регіон, Університет і т. д., які в іншому контексті були б не виправданими. Мені також довелося мати справу з деякими реаліями, що не мають відповідників в українській мові: «заклади високої культури» (вони не є вищими навчальними закладами), «альбо» (кадрові професійні списки), «легіслатура» (п'ятирічний термін повноважень законодавчої влади) тощо. Нарешті, для наших російськомовних громадян я хотіла б підкреслити наявність на території Італійської Республіки двох двомовних Регіонів, які охороняються Конституцією: італо-німецькомовного Трентіно-Альто Адідже / Південний Тіроль та італо-франкомовного Валле д'Аоста / Валле́ д'Аост (ст. 116). Такою самою повагою та конституційним захистом користуються інші мовні меншини, зокрема слов'янські Регіону Фріулі-Венеція Джулія (X положення). Отже, Конституція Італії цінує єдність і неподільність Республіки на базі її нетлінних цінностей, зберігаючи водночас її мовне та культурне різноманіття; і визнання п'яти Регіонів зі спеціальними статутами є прямим свідченням цього. Цей факт, поміж інших, свідчить про злободенність появи цього видання.

Олександра Рекут

COSTITUZIONE DELLA REPUBBLICA ITALIANA

PRINCIPI FONDAMENTALI

КОНСТИТУЦІЯ ІТАЛІЙСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

БАЗОВІ ЗАСАДИ

Art. 1

L'Italia è una Repubblica democratica, fondata sul lavoro.

La sovranità appartiene al popolo, che la esercita nelle forme e nei limiti della Costituzione.

Art. 2

La Repubblica riconosce e garantisce i diritti inviolabili dell'uomo, sia come singolo sia nelle formazioni sociali ove si svolge la sua personalità, e richiede l'adempimento dei doveri inderogabili di solidarietà politica, economica e sociale.

Art. 3

Tutti i cittadini hanno pari dignità sociale e sono eguali davanti alla legge, senza distinzione di sesso, di razza, di lingua, di religione, di opinioni politiche, di condizioni personali e sociali.

Ст. 1

Італія є демократичною Республікою, що ґрунтується на трудовій діяльності.

Суверенітет належить народу, який здійснює його згідно до форм та у межах визначених Конституцією.

Ст. 2

Республіка визнає та гарантує непорушні права людини як індивіда і як члена громадських об'єднань, що формують її особистість, та вимагає виконання невідкладних обов'язків стосовно політичної, економічної і соціальної солідарності.

Ст. 3

Усі громадяни мають однакову соціальну гідність та є рівними перед законом незалежно від статі, раси, мови, віросповідан-

È compito della Repubblica rimuovere gli ostacoli di ordine economico e sociale, che, limitando di fatto la libertà e l'eguaglianza dei cittadini, impediscono il pieno sviluppo della persona umana e l'effettiva partecipazione di tutti i lavoratori all'organizzazione politica, economica e sociale del Paese.

Art. 4

La Repubblica riconosce a tutti i cittadini il diritto al lavoro e promuove le condizioni che rendono effettivo questo diritto.

Ogni cittadino ha il dovere di svolgere, secondo le proprie possibilità e la propria scelta, un'attività o una funzione che concorra al progresso materiale o spirituale della società.

Art. 5

La Repubblica, una e indivisibile, riconosce e promuove le autonomie locali; attua nei servizi che dipendono dallo Stato il più ampio decentramento amministrativo; adegua i principi ed i metodi della sua legislazione alle esigenze dell'autonomia e del decentramento.

ня, політичних переконань, особистого чи соціального стану.

Завдання Республіки усунути всі перешкоди економічного та соціального характеру, що обмежують свободу та рівність громадян, заважають повному розвитку особистості та безпосередньої участі всіх працівників у політичній, економічній і соціальній організації Країни.

Ст. 4

Республіка визнає право на працю всіх громадян та створює умови, що забезпечують реалізацію цього права.

Кожен громадян має дотримуватись обов'язку виконувати, згідно до власних можливостей і особистого вибору, певну діяльність чи будь-яке завдання для матеріального та духовного розвитку суспільства.

Ст. 5

Республіка, єдина і неподільна, визнає місцеві автономії та сприяє їх розвитку; реалізує найширшу адміністративну децентралізацію в органах, що залежать від Держави; адаптує принципи та методи своєї легіслації до потреб автономії та децентралізації.

Art. 6

La Repubblica tutela con apposite norme le minoranze linguistiche.

Art. 7

Lo Stato e la Chiesa cattolica sono, ciascuno nel proprio ordine, indipendenti e sovrani.

I loro rapporti sono regolati dai Patti Lateranensi. Le modificazioni dei Patti, accettate dalle due parti, non richiedono procedimento di revisione costituzionale.

Art. 8

Tutte le confessioni religiose sono egualmente libere davanti alla legge.

Le confessioni religiose diverse dalla cattolica hanno diritto di organizzarsi secondo i propri statuti, in quanto non contrastino con l'ordinamento giuridico italiano.

I loro rapporti con lo Stato sono regolati per legge sulla base di intese con le relative rappresentanze.

Art. 9 [l. cost. n. 1/2022]

La Repubblica promuove lo sviluppo della cultura e la ricerca scientifica e tecnica.

Ст. 6

Республіка захищає мовні меншини за допомогою спеціальних норм.

Ст. 7

Держава та Католицька Церква, кожна у своїй сфері, є незалежними та суверенними. Їх відносини регулюються Латеранськими Угодами. Внесення змін до цих Угод, визнані обома сторонами, не потребують процесу конституційного перегляду.

Ст. 8

Всі релігійні конфесії є однаково вільними перед законом. Релігійні конфесії, що не належать до католицької, мають право організовуватися відповідно до власних статутів, якщо вони не суперечать італійській правовій системі. Їх відносини з Державою регулюються законом на основі домовленостей з відповідними представництвами цих конфесій.

Ст. 9 [конст. зак. № 1/2022]

Республіка сприяє розвитку культури та науково-технічних досліджень.

Tutela il paesaggio e il patrimonio storico e artistico della Nazione. Tutela l'ambiente, la biodiversità e gli ecosistemi, anche nell'interesse delle future generazioni. La legge dello Stato disciplina i modi e le forme di tutela degli animali.

Art. 10 [l. cost. n. 1/1967]

L'ordinamento giuridico italiano si conforma alle norme del diritto internazionale generalmente riconosciute.

La condizione giuridica dello straniero è regolata dalla legge in conformità delle norme e dei trattati internazionali.

Lo straniero, al quale sia impedito nel suo paese l'effettivo esercizio delle libertà democratiche garantite dalla Costituzione italiana, ha diritto d'asilo nel territorio della Repubblica, secondo le condizioni stabilite dalla legge.

Non è ammessa l'estradizione dello straniero per reati politici.

Art. 11

L'Italia ripudia la guerra come strumento di offesa alla libertà degli altri popoli e come mezzo di risoluzione delle controversie internazionali; consente, in condizioni di parità con gli altri Stati,

Оберігає ландшафт, а також історичну і мистецьку спадщину Нації.

Захищає довкілля, біорізноманіття та екосистеми, з огляду на інтереси прийдешніх поколінь. Державний закон визначає шляхи та форми захисту тварин.

Ст. 10 [конст. зак. № 1/1967]

Італійський правопорядок відповідає загальновизнаним нормам міжнародного права.

Правовий статус іноземних громадян регулюється законами згідно до міжнародних правових норм та домовленостей.

Іноземні громадяни, яких в країні їх походження позбавлено можливості користуватися демократичними свободами гарантованими італійською Конституцією, мають право притулку на території Республіки згідно до умов визначених законом.

Неприпустимою є екстрадиція іноземних громадян звинувачених у політичних злочинах.

Ст. 11

Італія засуджує війну як посягання на обмеження свободи інших народів та як засіб вирішення міжнародних конфлік-

alle limitazioni di sovranità necessarie ad un ordinamento che assicuri la pace e la giustizia fra le Nazioni; promuove e favorisce le organizzazioni internazionali rivolte a tale scopo.

Art. 12

La bandiera della Repubblica è il tricolore italiano: verde, bianco e rosso, a tre bande verticali di eguali dimensioni.

тів; не виключає, на паритетних умовах з іншими країнами, ущемлення суверенітету необхідного для забезпечення правопорядку, що гарантує мир і справедливість між Націями; надає підтримку та сприяє міжнародним організаціям, які діють з цією метою.

Ст. 12

Прапор Республіки є італійським трикольором: зелений, білий і червоний розташовані у трьох вертикальних та однакових за розміром смугах.

PARTE I
DIRITTI E DOVERI DEI CITTADINI

ЧАСТИНА I
ПРАВА ТА ОBOB'ЯЗКИ ГРОМАДЯН

Titolo I
RAPPORTI CIVILI

Глава I
Громадянські відносини

Art. 13

La libertà personale è inviolabile. Non è ammessa forma alcuna di detenzione, di ispezione o perquisizione personale, né qualsiasi altra restrizione della libertà personale, se non per atto motivato dell'autorità giudiziaria e nei soli casi e modi previsti dalla legge.

In casi eccezionali di necessità ed urgenza, indicati tassativamente dalla legge, l'autorità di pubblica sicurezza può adottare provvedimenti provvisori, che devono essere comunicati entro quarantotto ore all'autorità giudiziaria e, se questa non li convalida nelle successive quarantotto ore, si intendono revocati e restano privi di ogni effetto.

È punita ogni violenza fisica e morale sulle persone comunque sottoposte a restrizioni di libertà.

Ст. 13

Особиста свобода є непорушною. Неприпустимою є будь-яка форма затримання, огляду та обшуку особистості, або інші ущемлення особистої свободи, за винятком умотивованого рішення суду і лише у спосіб та у випадках передбачених законом. В особливо важливих та термінових випадках, достеменно передбачених законом, органи громадської безпеки можуть вжити тимчасові заходи, про які слід повідомити до суду протягом сорока восьми годин, якщо їх не буде затверджено в наступні сорок вісім годин, ці тимчасові заходи слід вважати скасованими та позбавленими будь-якої дії. Має бути покарано будь-яке фізичне та моральне насильство щодо осіб, які перебувають в умовах примусового позбавлення свободи.

La legge stabilisce i limiti massimi della carcerazione preventiva.

Art. 14

Il domicilio è inviolabile.

Non vi si possono eseguire ispezioni o perquisizioni o sequestri, se non nei casi e modi stabiliti dalla legge secondo le garanzie prescritte per la tutela della libertà personale.

Gli accertamenti e le ispezioni per motivi di sanità e di incolumità pubblica o a fini economici e fiscali sono regolati da leggi speciali.

Art. 15

La libertà e la segretezza della corrispondenza e di ogni altra forma di comunicazione sono inviolabili.

La loro limitazione può avvenire soltanto per atto motivato dell'autorità giudiziaria con le garanzie stabilite dalla legge.

Art. 16

Ogni cittadino può circolare e soggiornare liberamente in qualsiasi parte del territorio nazionale, salvo le limitazioni che la legge stabilisce in via generale per motivi di sanità o di sicurezza. Nes-

Максимальний термін затримання як запобіжного заходу є визначений законом.

Ст. 14

Житло є недоторканим.

Заборонені його огляд, обшук чи конфіскація майна, за винятком випадків передбачених законом, відповідно до гарантій захисту особистої свободи. Перевірка та огляд здійснюються задля забезпечення охорони здоров'я та суспільної безпеки, або з метою економічної та фіскальної необхідності регулюються спеціальними законами.

Ст. 15

Свобода та секретність приватної кореспонденції та будь-якої іншої форми комунікації є непорушними.

Їх обмеження може буди дозволено лише у разі вмотивованого рішення суду та з дотриманням гарантій визначених законом.

Ст. 16

Кожен громадянин може вільно пересуватися та перебувати в будь-якій частині національної території, за винятком обмежень встановлених законом, що базується на принципах охорони здоров'я та безпеки. Жодні обмеження не можуть бути визначені

suna restrizione può essere determinata da ragioni politiche. Ogni cittadino è libero di uscire dal territorio della Repubblica e di rientrarvi, salvo gli obblighi di legge.

Art. 17

I cittadini hanno diritto di riunirsi pacificamente e senz'armi.

Per le riunioni, anche in luogo aperto al pubblico, non è richiesto preavviso.

Delle riunioni in luogo pubblico deve essere dato preavviso alle autorità, che possono vietarle soltanto per comprovati motivi di sicurezza o di incolumità pubblica.

Art. 18

I cittadini hanno diritto di associarsi liberamente, senza autorizzazione, per fini che non sono vietati ai singoli dalla legge penale.

Sono proibite le associazioni segrete e quelle che perseguono, anche indirettamente, scopi politici mediante organizzazioni di carattere militare.

Art. 19

Tutti hanno diritto di professare liberamente la propria fede

politichними міркуваннями. Кожен громадянин має право на вільний виїзд з території Республіки, а також на повернення туди, за умов передбачених законом.

Ст. 17

Громадяни мають право на мирні та неозброєні зібрання.

Для зібрань, що організовано в громадських місцях та під відкритим небом, не потрібно попереднього повідомлення.

Про зібрання в громадських місцях мають бути заздалегідь попереджені органи влади, які можуть їх заборонити лише через очевидні загрози безпеки та громадському порядку.

Ст. 18

Громадяни мають право вільно, без спеціального дозволу, об'єднуватися в організації, щоб досягти мети, яка для окремих осіб є забороненою кримінальним законом.

Забороняється формування таємних об'єднань та таких, що хоча б у непрямий спосіб переслідують досягнення політичних цілей за допомогою організацій збройного характеру.

Ст. 19

Усі мають право вільно сповіду-

religiosa in qualsiasi forma, individuale o associata, di farne propaganda e di esercitarne in privato o in pubblico il culto, purché non si tratti di riti contrari al buon costume.

Art. 20

Il carattere ecclesiastico e il fine di religione o di culto d'una associazione od istituzione non possono essere causa di speciali limitazioni legislative, né di speciali gravami fiscali per la sua costituzione, capacità giuridica e ogni forma di attività.

Art. 21

Tutti hanno diritto di manifestare liberamente il proprio pensiero con la parola, lo scritto e ogni altro mezzo di diffusione.

La stampa non può essere soggetta ad autorizzazioni o censure.

Si può procedere a sequestro soltanto per atto motivato dell'autorità giudiziaria nel caso di delitti, per i quali la legge sulla stampa espressamente lo autorizzi, o nel caso di violazione delle norme che la legge stessa prescrive per l'indicazione dei responsabili.

In tali casi, quando vi sia assoluta urgenza e non sia possibile il

vati власні релігійні вірування у будь-якій формі, індивідуальній чи колективній, розповсюджувати їх та відправляти відповідні культові обряди приватним чином або прилюдно, за винятком обрядів, що суперечать цивільним нормам.

Ст. 20

Еклезіальний характер, а також призначення релігії чи окремого культу певної асоціації чи об'єднання не можуть бути причиною особливих законодавчих обмежень або податкового тягря щодо порядку їх утворення, правоздатності та форм діяльності.

Ст. 21

Всі мають право на свободу вираження власних думок усно, письмово чи обираючи будь-який інший спосіб.

Преса має бути вільною від дозволів та цензури.

Закон про пресу дозволяє конфіскацію лише за наявності вмотивованого рішення суду у разі злочинів або у випадку порушення норм передбачених цим законом за умови встановлення відповідальних осіб.

За умови негайної потреби і за

tempestivo intervento dell'autorità giudiziaria, il sequestro della stampa periodica può essere eseguito da ufficiali di polizia giudiziaria, che devono immediatamente, e non mai oltre ventiquattro ore, fare denuncia all'autorità giudiziaria. Se questa non lo convalida nelle ventiquattro ore successive, il sequestro s'intende revocato e privo d'ogni effetto.

La legge può stabilire, con norme di carattere generale, che siano resi noti i mezzi di finanziamento della stampa periodica.

Sono vietate le pubblicazioni a stampa, gli spettacoli e tutte le altre manifestazioni contrarie al buon costume. La legge stabilisce provvedimenti adeguati a prevenire e a reprimere le violazioni.

Art. 22

Nessuno può essere privato, per motivi politici, della capacità giuridica, della cittadinanza, del nome.

Art. 23

Nessuna prestazione personale o patrimoniale può essere imposta se non in base alla legge.

неможливості вчасного втручання суду, конфіскація періодичної преси має бути здійсненою представниками судової поліції, які мають терміново і не пізніше ніж за двадцять чотири години подати заяву про це у суд. Якщо суд не підтвердить необхідність конфіскації протягом наступних двадцяти чотирьох годин, то таку конфіскацію слід вважати скасованою та позбавленою будь-якої дії.

Закон може визначити норми загального характеру щодо надання інформації про джерела фінансування періодичної преси. Забороненими є друковані видання, вистави та всі інші заходи, що суперечать цивільним нормам. Закон визначає відповідні заходи здатні передбачити та припинити правопорушення.

Ст. 22

Ніхто не може бути позбавлений правоздатності, громадянства та імені з політичних міркувань.

Ст. 23

Жодні особисті чи майнові обов'язки не можуть бути встановлені інакше як за законом.

Art. 24

Tutti possono agire in giudizio per la tutela dei propri diritti e interessi legittimi.

La difesa è diritto inviolabile in ogni stato e grado del procedimento.

Sono assicurati ai non abbienti, con appositi istituti, i mezzi per agire e difendersi davanti ad ogni giurisdizione.

La legge determina le condizioni e i modi per la riparazione degli errori giudiziari.

Art. 25

Nessuno può essere distolto dal giudice naturale precostituito per legge.

Nessuno può essere punito se non in forza di una legge che sia entrata in vigore prima del fatto commesso.

Nessuno può essere sottoposto a misure di sicurezza se non nei casi previsti dalla legge.

Art. 26 [l. cost. n. 1/1967]

L'extradizione del cittadino può essere consentita soltanto ove sia espressamente prevista dalle convenzioni internazionali.

Non può in alcun caso essere ammessa per reati politici.

Ст. 24

Всі можуть звертатися до суду для захисту своїх прав та легітимних інтересів.

Захист є непорушним правом на будь-якій стадії судового процесу.

Малозабезпеченим має бути гарантована відповідними інституціями можливість участі та захисту перед будь-якими юрисдикціями.

Закон визначає умови та шляхи виправлення чи відшкодування судових помилок.

Ст. 25

Ніхто не може відмовитися від судді запропонованому йому законом.

Ніхто не може бути покараним поза межами закону, що вступив у силу до вчинення скоєного злочину.

Нікого не може бути арештовано чи ув'язнено, якщо це не передбачено законом.

Ст. 26 [конст. зак. № 1/1967]

Екстрадиція громадянина можлива лише у випадках прямо передбачених міжнародними угодами.

В жодному разі не може бути допустимою за політичні діяння.

Art. 27 [l. cost. n. 1/2007]

La responsabilità penale è personale.

L'imputato non è considerato colpevole sino alla condanna definitiva.

Le pene non possono consistere in trattamenti contrari al senso di umanità e devono tendere alla rieducazione del condannato.

Non è ammessa la pena di morte.

Art. 28

I funzionari e i dipendenti dello Stato e degli enti pubblici sono direttamente responsabili, secondo le leggi penali, civili e amministrative, degli atti compiuti in violazione di diritti. In tali casi la responsabilità civile si estende allo Stato e agli enti pubblici.

Ст. 27 [конст. зак. № 1/2007]

Кримінальна відповідальність є особистою.

Підсудний не може вважатися винним до остаточного ухвалення вироку.

Покарання не може полягати у ставленні, що суперечить сенсу гуманності та має бути спрямовано на перевиховання засудженого.

Смертельна кара є забороненою.

Ст. 28

Посадові, державні та громадські службовці є безпосередньо відповідальними, згідно до кримінального, цивільного та адміністративного кодексів, у випадку вчинення дій, що порушують права громадян. У таких випадках цивільна відповідальність поширюється на Державу та громадські установи.

TITOLO II
RAPPORTI ETICO-SOCIALI

Art. 29

La Repubblica riconosce i diritti della famiglia come società naturale fondata sul matrimonio.

Il matrimonio è ordinato sull'eguaglianza morale e giuridica dei coniugi, con i limiti stabiliti dalla legge a garanzia dell'unità familiare.

Art. 30

È dovere e diritto dei genitori mantenere, istruire ed educare i figli, anche se nati fuori del matrimonio.

Nei casi di incapacità dei genitori, la legge provvede a che siano assolti i loro compiti.

La legge assicura ai figli nati fuori del matrimonio ogni tutela giuridica e sociale, compatibile con i diritti dei membri della famiglia legittima.

La legge detta le norme e i limiti per la ricerca della paternità.

Art. 31

La Repubblica agevola con misure economiche e altre provvidenze la formazione della famiglia e l'adempimento dei compiti rela-

Глава II
Етико-соціальні відносини

Ст. 29

Республіка визнає права сім'ї як природного об'єднання, заснованого на шлюбі.

Шлюб укладається на основі моральної та правової рівності подружжя у межах встановлених законом для забезпечення єдності сім'ї.

Ст. 30

Обов'язок і право батьків – утримувати, виховувати та вчити своїх дітей, навіть якщо вони народжені поза шлюбом. У випадках недієздатності батьків закон забезпечує виконання їхніх обов'язків.

Закон гарантує повний правовий і соціальний захист дітям, народженим поза шлюбом, тожний правам членів законної сім'ї.

Закон визначає порядок та межі установлення батьківства.

Ст. 31

Республіка сприяє формуванню сім'ї та виконанню пов'язаних з нею завдань за допомогою економічних заходів та

tivi, con particolare riguardo alle famiglie numerose.

Protegge la maternità, l'infanzia e la gioventù, favorendo gli istituti necessari a tale scopo.

Art. 32

La Repubblica tutela la salute come fondamentale diritto dell'individuo e interesse della collettività, e garantisce cure gratuite agli indigenti.

Nessuno può essere obbligato a un determinato trattamento sanitario se non per disposizione di legge. La legge non può in nessun caso violare i limiti imposti dal rispetto della persona umana.

Art. 33

L'arte e la scienza sono libere e libero ne è l'insegnamento.

La Repubblica detta le norme generali sull'istruzione ed istituisce scuole statali per tutti gli ordini e gradi.

Enti e privati hanno il diritto di istituire scuole ed istituti di educazione, senza oneri per lo Stato.

La legge, nel fissare i diritti e gli obblighi delle scuole non statali che chiedono la parità, deve assicurare ad esse piena libertà e ai loro alunni un trattamento scola-

інших пільг, особливою увагою користуються багатодітні сім'ї. Вона захищає материнство, дитинство та молодь, а також сприяє необхідним інституціям, що діють з цією метою.

Ст. 32

Республіка захищає здоров'я як базове право людини, що становить цінність суспільства, а також гарантує безкоштовне медичне обслуговування малозабезпеченим.

Ніхто не може бути зобов'язаний до лікування певних захворювань, крім випадків передбачених законом. Закон ні за яких обставин не може порушувати межі поваги до людської особистості.

Ст. 33

Мистецтво і наука є вільними, а також вільним є їх викладання. Республіка визначає загальні норми освіти і засновує державні школи всіх орденів і ступенів. Інституції та приватні особи мають право безкоштовно засновувати школи та навчальні заклади без будь-яких обов'язків щодо Держави.

Недержавним школам, які є

stico equipollente a quello degli alunni di scuole statali.

È prescritto un esame di Stato per l'ammissione ai vari ordini e gradi di scuole o per la conclusione di essi e per l'abilitazione all'esercizio professionale.

Le istituzioni di alta cultura, università ed accademie, hanno il diritto di darsi ordinamenti autonomi nei limiti stabiliti dalle leggi dello Stato.

Art. 34

La scuola è aperta a tutti.

L'istruzione inferiore, impartita per almeno otto anni, è obbligatoria e gratuita.

I capaci e meritevoli, anche se privi di mezzi, hanno diritto di raggiungere i gradi più alti degli studi.

La Repubblica rende effettivo questo diritto con borse di studio, assegni alle famiglie ed altre provvidenze, che devono essere attribuite per concorso.

rівними з державними, закон, що встановлює їх права та обов'язки, повинен забезпечити повну свободу та освітній режим для їх учнів еквівалентний до режиму для учнів державних шкіл.

Державний іспит є необхідним для вступу до шкіл різних орденів і ступенів або з метою їх завершення та здобуття фахової кваліфікації.

Заклади високої культури, університети та академії, мають право надавати собі автономні устрої у межах встановлених законами Держави.

Ст. 34

Шкільне навчання є доступним для всіх.

Базова освіта, тривалістю щонайменше вісім років, є обов'язковою і безкоштовною. Найкращі та успішні учні, навіть позбавлені економічного добробуту, мають право досягти вищих ступенів навчання.

Республіка реалізує це право за допомогою стипендій, грошової допомоги сім'ям та інших пільг, які призначаються за конкурсом.

TITOLO III
RAPPORTI ECONOMICI

Art. 35

La Repubblica tutela il lavoro in tutte le sue forme ed applicazioni. Cura la formazione e l'elevazione professionale dei lavoratori.

Promuove e favorisce gli accordi e le organizzazioni internazionali intesi ad affermare e regolare i diritti del lavoro.

Riconosce la libertà di emigrazione, salvo gli obblighi stabiliti dalla legge nell'interesse generale, e tutela il lavoro italiano all'estero.

Art. 36

Il lavoratore ha diritto ad una retribuzione proporzionata alla quantità e qualità del suo lavoro e in ogni caso sufficiente ad assicurare a sé e alla famiglia un'esistenza libera e dignitosa.

La durata massima della giornata lavorativa è stabilita dalla legge.

Il lavoratore ha diritto al riposo settimanale e a ferie annuali retribuite, e non può rinunziarvi.

Art. 37

La donna lavoratrice ha gli stessi diritti e, a parità di lavoro, le stesse retribuzioni che spettano al la-

Глава III
Економічні відносини

Ст. 35

Республіка захищає трудову діяльність в усіх її формах і сферах. Піклується про навчання та підвищення професійної кваліфікації працівників.

Сприяє та надає підтримку міжнародним угодам та організаціям спрямованим на закріплення та регулювання трудових прав.

Визнає свободу еміграції, за умови дотримання зобов'язань встановлених законом, що не суперечать громадським інтересам, і захищає працю італійців за кордоном.

Ст. 36

Працівник має право на грошову компенсацію, пропорційну кількості та якості його роботи і в будь-якому випадку достатню для забезпечення вільного і гідного існування для нього та його сім'ї.

Максимальна тривалість робочого дня встановлюється законом.

Працівник має право на щотижневий відпочинок та оплачувану щорічну відпустку і не може від них відмовитися.

Ст. 37

Працююча жінка, за умови виконання тої самої роботи, має ті

voratore. Le condizioni di lavoro devono consentire l'adempimento della sua essenziale funzione familiare e assicurare alla madre e al bambino una speciale adeguata protezione.

La legge stabilisce il limite minimo di età per il lavoro salariato.

La Repubblica tutela il lavoro dei minori con speciali norme e garantisce ad essi, a parità di lavoro, il diritto alla parità di retribuzione.

Art. 38

Ogni cittadino inabile al lavoro e sprovvisto dei mezzi necessari per vivere ha diritto al mantenimento e all'assistenza sociale.

I lavoratori hanno diritto che siano preveduti ed assicurati mezzi adeguati alle loro esigenze di vita in caso di infortunio, malattia, invalidità e vecchiaia, disoccupazione involontaria.

Gli inabili ed i minorati hanno diritto all'educazione e all'avviamento professionale.

Ai compiti previsti in questo articolo provvedono organi ed istituti predisposti o integrati dallo Stato.

L'assistenza privata è libera

самі права і таку саму заробітну плату, що й чоловік. Умови праці повинні забезпечувати виконання її основної родинної функції та забезпечувати особливий належний захист матері та дитини. Закон встановлює мінімальний вік для початку оплачуваної трудової діяльності.

Республіка охороняє працю неповнолітніх за допомогою спеціальних норм і гарантує їм, за умови виконання тої самої роботи, право на однакову заробітну плату.

Ст. 38

Кожен непрацездатний або позбавлений економічної спроможності на існування громадянин має право на утримання та соціальну допомогу.

У випадку трудової травми, хвороби, інвалідності, вимушеного безробіття та досягнення похилого віку працівники мають право на задоволення та забезпечення належними засобами для життєвих потреб.

Інваліди та люди з ментальними вадами мають право на освіту та професійну підготовку.

Положення, передбачені цією статтею, виконуються органами та установами створеними чи контрольованими Державою.

Приватна допомога є безкоштовною.

Art. 39

L'organizzazione sindacale è libera.

Ai sindacati non può essere imposto altro obbligo se non la loro registrazione presso uffici locali o centrali, secondo le norme di legge.

È condizione per la registrazione che gli statuti dei sindacati sanciscano un ordinamento interno a base democratica.

I sindacati registrati hanno personalità giuridica. Possono, rappresentati unitariamente in proporzione dei loro iscritti, stipulare contratti collettivi di lavoro con efficacia obbligatoria per tutti gli appartenenti alle categorie alle quali il contratto si riferisce.

Art. 40

Il diritto di sciopero si esercita nell'ambito delle leggi che lo regolano.

Art. 41 [l. cost. n. 1/2022]

L'iniziativa economica privata è libera.

Non può svolgersi in contrasto con l'utilità sociale o in modo da recare danno alla salute, all'ambiente, alla sicurezza, alla libertà, alla dignità umana.

Ст. 39

Профспілкова організація є вільною.

На профспілки не можуть бути покладені будь-які інші обов'язки, окрім їх реєстрації в місцевих або центральних відділеннях, відповідно до законодавства.

Умовою такої реєстрації є внутрішня організація на демократичних засадах у статуті профспілок.

Зареєстровані профспілки мають правосуб'єктність. Представлені пропорційно до кількості своїх членів, вони можуть укладати колективні трудові договори, які мають обов'язкову чинність для всіх осіб, які належать до категорій передбачених цими договорами.

Ст. 40

Право на страйк реалізується згідно до законів, які його регулюють.

Ст. 41 [конст. зак. № 1/2022]

Приватна економічна ініціатива є вільною.

Вона не може суперечити суспільній корисності, завдавати шкоди здоров'ю, довкіллю, безпеці, свободі, людській гідності.

Закон передбачає відповідні про-

La legge determina i programmi e i controlli opportuni perché l'attività economica pubblica e privata possa essere indirizzata e coordinata a fini sociali e ambientali.

Art. 42

La proprietà è pubblica o privata. I beni economici appartengono allo Stato, ad enti o a privati.

La proprietà privata è riconosciuta e garantita dalla legge, che ne determina i modi di acquisto, di godimento e i limiti allo scopo di assicurarne la funzione sociale e di renderla accessibile a tutti.

La proprietà privata può essere, nei casi preveduti dalla legge, e salvo indennizzo, espropriata per motivi d'interesse generale.

La legge stabilisce le norme ed i limiti della successione legittima e testamentaria e i diritti dello Stato sulle eredità.

Art. 43

A fini di utilità generale la legge può riservare originariamente o trasferire, mediante espropriazione e salvo indennizzo, allo Stato, ad enti pubblici o a comunità di lavoratori o di utenti determinate imprese o categorie di imprese, che si riferiscano a servizi pubbli-

grami та засоби контролю, щоб державна та приватна економічна діяльність могли бути спрямовані та скоординовані у соціальному та екологічному напрямках.

Ст. 42

Право власності буває державним або приватним. Економічні активи належать Державі, установам або приватним особам.

Приватна власність гарантується законом, який визначає способи її набуття, користування та межі, щоб забезпечити її соціальну функцію та доступність для всіх.

Приватна власність може бути експропрійована для задоволення суспільних інтересів, у випадках передбачених законом та за умови її відшкодування.

Закон встановлює норми та межі легітимного успадкування, заповіту та права Держави на спадщину.

Ст. 43

Для задоволення суспільних інтересів закон може резервувати або передавати, шляхом експропріації за умови виплати компенсації, Державі, суспільним установам, або колективам

ci essenziali o a fonti di energia o a situazioni di monopolio ed abbiano carattere di preminente interesse generale.

Art. 44

Al fine di conseguire il razionale sfruttamento del suolo e di stabilire equi rapporti sociali, la legge impone obblighi e vincoli alla proprietà terriera privata, fissa limiti alla sua estensione secondo le regioni e le zone agrarie, promuove ed impone la bonifica delle terre, la trasformazione del latifondo e la ricostituzione delle unità produttive; aiuta la piccola e la media proprietà.

La legge dispone provvedimenti a favore delle zone montane.

Art. 45

La Repubblica riconosce la funzione sociale della cooperazione a carattere di mutualità e senza fini di speculazione privata. La legge ne promuove e favorisce l'incremento con i mezzi più idonei e ne assicura, con gli opportuni controlli, il carattere e le finalità.

La legge provvede alla tutela e allo sviluppo dell'artigianato.

працівників чи споживачів підприємства або категорії підприємств, що мають стосунок до основних соціальних послуг, або до сфери енергозабезпечення чи до монопольних прав і становлять предмет першорядного суспільного інтересу.

Ст. 44

З метою досягнення раціональної експлуатації ґрунтів і встановлення справедливих суспільних відносин, закон накладає обов'язки та обмеження на земельну приватну власність, визначає її припустимі розміри згідно до регіональних та сільськогосподарських зон, сприяє та зобов'язує до рекультивації земель, удосконаленню власності на земельні ділянки і реконструкцію виробничих об'єктів; допомагає малим і середнім власникам. Закон передбачає пільги на користь гірських місцевостей.

Ст. 45

Республіка визнає соціальну функцію співробітництва, що має характер взаємодопомоги і не передбачає приватного прибутку шляхом спекуляції. Закон

Art. 46

Ai fini della elevazione economica e sociale del lavoro in armonia con le esigenze della produzione, la Repubblica riconosce il diritto dei lavoratori a collaborare, nei modi e nei limiti stabiliti dalle leggi, alla gestione delle aziende.

Art. 47

La Repubblica incoraggia e tutela il risparmio in tutte le sue forme; disciplina, coordina e controlla l'esercizio del credito.

Favorisce l'accesso del risparmio popolare alla proprietà dell'abitazione, alla proprietà diretta coltivatrice e al diretto e indiretto investimento azionario nei grandi complessi produttivi del Paese.

підтримує і сприяє збільшенню співробітництва за допомогою найприйнятніших засобів і забезпечує, через відповідний контроль, його характер і цілі. Закон передбачає відповідні заходи для охорони та розвитку ремесел.

Ст. 46

З метою економічного і соціального удосконалення трудової діяльності, згідно до потреб виробництва, Республіка визнає право працівників на співпрацю в управлінні підприємствами у спосіб і в межах встановлених законом.

Ст. 47

Республіка заохочує і захищає заощадження в усіх формах; регламентує, координує та контролює кредитну сплату. Сприяє доступу заощаджень населення на житлову та сільськогосподарську власність, а також на прями і непрями акціонерні інвестиції у великі виробничі комплекси Країни.

TITOLO IV
RAPPORTI POLITICI

Art. 48 [l. cost. n. 1/2000]

Sono elettori tutti i cittadini, uomini e donne, che hanno raggiunto la maggiore età.

Il voto è personale ed eguale, libero e segreto. Il suo esercizio è dovere civico.

La legge stabilisce requisiti e modalità per l'esercizio del diritto di voto dei cittadini residenti all'estero e ne assicura l'effettività. A tale fine è istituita una circoscrizione Estero per l'elezione delle Camere, alla quale sono assegnati seggi nel numero stabilito da norma costituzionale e secondo criteri determinati dalla legge.

Il diritto di voto non può essere limitato se non per incapacità civile o per effetto di sentenza penale irrevocabile o nei casi di indegnità morale indicati dalla legge.

Art. 49

Tutti i cittadini hanno diritto di associarsi liberamente in partiti per concorrere con metodo democratico a determinare la politica nazionale.

Глава IV
Політичні відносини

Ст. 48 [конст. зак. № 1/2000]

Вважаються виборцями усі громадяни, чоловіки і жінки, які є повнолітніми.

Голосування є особистим і рівним, вільним і таємним. Його здійснення є громадянським обов'язком.

Закон визначає умови здійснення права голосу громадянами, які проживають за межами країни, і забезпечується належність таких умов. З цією метою утворюється Закордонний виборчий округ для виборів Палат парламенту, для якого передбачається кількість мандатів згідно з конституційною нормою і відповідно до критеріїв визначених законом.

Право голосу може бути обмежене лише у зв'язку з недієздатністю, кримінальним вироком, що вступив у силу, або у випадках передбачених законом неналежної поведінки з огляду на суспільну мораль.

Ст. 49

Усі громадяни мають право вільно об'єднуватися у партії, щоб у демократичний спосіб брати участь у визначенні національної політики.

Art. 50

Tutti i cittadini possono rivolgere petizioni alle Camere per chiedere provvedimenti legislativi o esporre comuni necessità.

Art. 51 [l. cost. n. 1/2003]

Tutti i cittadini dell'uno o dell'altro sesso possono accedere agli uffici pubblici e alle cariche elettive in condizioni di eguaglianza, secondo i requisiti stabiliti dalla legge. A tale fine la Repubblica promuove con appositi provvedimenti le pari opportunità tra donne e uomini.

La legge può, per l'ammissione ai pubblici uffici e alle cariche elettive, parificare ai cittadini gli italiani non appartenenti alla Repubblica.

Chi è chiamato a funzioni pubbliche elettive ha diritto di disporre del tempo necessario al loro adempimento e di conservare il suo posto di lavoro.

Art. 52

La difesa della Patria è sacro dovere del cittadino.

Il servizio militare è obbligatorio nei limiti e modi stabiliti dalla legge. Il suo adempimento non pregiudica la posizione di lavoro

Ст. 50

Усі громадяни можуть подавати петиції до Палат Парламенту з вимогою легіслативних заходів або з викладом громадських потреб.

Ст. 51 [конст. зак. № 1/2003]

Усі громадяни обох статей можуть за однакових умов вступати на публічну службу і обіймати виборні посади після досягнення реквізитів визначених законом. З цією метою Республіка вдається до спеціальних заходів для створення рівних можливостей для жінок і чоловіків.

Законом можуть передбачатися паритетні умови доступу до публічної служби і до виборних посад для громадян і для осіб італійської національності, які не є громадянами Республіки.

Особи, які обіймають виборні посади, мають право на необхідний для виконання своїх обов'язків час та на збереження за собою місця роботи.

Ст. 52

Захист Батьківщини є священним обов'язком громадянина. Військова служба є обов'язковою у межах і у порядку визна-

del cittadino, né l'esercizio dei diritti politici.

L'ordinamento delle Forze armate si informa allo spirito democratico della Repubblica.

Art. 53

Tutti sono tenuti a concorrere alle spese pubbliche in ragione della loro capacità contributiva.

Il sistema tributario è informato a criteri di progressività.

Art. 54

Tutti i cittadini hanno il dovere di essere fedeli alla Repubblica e di osservarne la Costituzione e le leggi.

I cittadini cui sono affidate funzioni pubbliche hanno il dovere di adempierle con disciplina ed onore, prestando giuramento nei casi stabiliti dalla legge.

чених законом. Її виконання не повинно ущемлювати статус громадянина як працівника та носія політичних прав.

Організація Збройних Сил має відповідати демократичному духу Республіки.

Ст. 53

Усі зобов'язані брати участь у формуванні бази публічних видатків відповідно до своїх зобов'язань як платників податків. Податкова система ґрунтується на принципі прогресивності.

Ст. 54

Усі громадяни мають бути вірними Республіці і додержуватися Конституції та законів. Громадяни, яким доручено здійснення публічних функцій, мають виконувати їх дисципліновано та гідно, а також у передбачених законом випадках складати присягу.

PARTE II
ORDINAMENTO DELLA REPUBBLICA

ЧАСТИНА II
УСТРІЙ РЕСПУБЛІКИ

TITOLO I
IL PARLAMENTO

Sezione I
Le Camere

Art. 55

Il Parlamento si compone della Camera dei deputati e del Senato della Repubblica.

Il Parlamento si riunisce in seduta comune dei membri delle due Camere nei soli casi stabiliti dalla Costituzione.

Art. 56 [l. cost. n. 2/1963, l. cost. n. 1/2001, l. cost. n. 1/2020]
La Camera dei deputati è eletta a suffragio universale e diretto.
Il numero dei deputati è di quattrocento, otto dei quali eletti nella circoscrizione Estero.
Sono eleggibili a deputati tutti gli elettori che nel giorno delle elezioni hanno compiuto i venticinque anni di età.

Глава I
Парламент

Розділ I
Палати

Ст. 55

Парламент складається з Палати депутатів та Палати Сенату Республіки.

Парламент збирається на спільні засідання членів обох Палат лише у випадках передбачених Конституцією.

Ст. 56 [конст. зак. № 2/1963, конст. зак. № 1/2001, конст. зак. № 1/2020]

Палата депутатів обирається загальним та прямим голосуванням.

Кількість депутатів становить чотириста, вісім з яких обираються у Закордонному виборчому окрузі. Депутатом може бути обраний будь-який виборець, який на

La ripartizione dei seggi tra le circoscrizioni, fatto salvo il numero dei seggi assegnati alla circoscrizione Estero, si effettua dividendo il numero degli abitanti della Repubblica, quale risulta dall'ultimo censimento generale della popolazione, per trecentonovantadue e distribuendo i seggi in proporzione alla popolazione di ogni circoscrizione, sulla base dei quozienti interi e dei più alti resti.

Art. 57 [l. cost. n. 1/1961, l. cost. n. 2/1963, l. cost. n. 3/1963, l. cost. n. 1/2001, l. cost. n. 1/2020]

Il Senato della Repubblica è eletto a base regionale, salvi i seggi assegnati alla circoscrizione Estero. Il numero dei senatori elettivi è di duecento, quattro dei quali eletti nella circoscrizione Estero.

Nessuna Regione o Provincia autonoma può avere un numero di senatori inferiore a tre; il Molise ne ha due, la Valle d'Aosta uno.

La ripartizione dei seggi tra le Regioni o le Province autonome, previa applicazione delle disposizioni del precedente comma, si effettua in proporzione alla loro popolazione, quale risulta dall'ultimo censimento generale,

день виборів досяг двадцяти п'ятирічного віку.

Розподіл місць між виборчими округами, за винятком віднесених до Закордонного виборчого округу, здійснюється шляхом поділу числа жителів Республіки, яке визначається згідно до останнього перепису населення, на триста дев'яносто два, утворюючи місця пропорційно до кількості населення кожного округу на основі внутрішнього виборчого коефіцієнта і правила найбільшого залишку.

Ст. 57 [конст. зак. № 1/1961, конст. зак. № 2/1963, конст. зак. № 3/1963, конст. зак. № 1/2001, конст. зак. № 1/2020]

Сенат Республіки обирається за регіональним принципом, за винятком місць віднесених до Закордонного виборчого округу. Кількість senatorів, які обираються, становить двісті осіб, чотири з яких обираються у Закордонному виборчому окрузі. Жоден Регіон чи автономна Провінція не може мати менше трьох senatorів; Молізе обирає двох senatorів, Валле д'Аоста – одного senatora.

Розподіл місць між Регіонами та автономними Провінціями, відповідно до положень попередньої частини цієї статті, здійснюється пропорційно кількості населення, що визначена за останнім переписом

sulla base dei quozienti interi e dei più alti resti.

Art. 58 [l. cost. n. 1/2021]

I senatori sono eletti a suffragio universale e diretto.

Sono eleggibili a senatori gli elettori che hanno compiuto il quarantesimo anno.

Art. 59 [l. cost. n. 1/2020]

È senatore di diritto e a vita, salvo rinuncia, chi è stato Presidente della Repubblica.

Il Presidente della Repubblica può nominare senatori a vita cittadini che hanno illustrato la Patria per altissimi meriti nel campo sociale, scientifico, artistico e letterario. Il numero complessivo dei senatori in carica nominati dal Presidente della Repubblica non può in alcun caso essere superiore a cinque.

Art. 60 [l. cost. n. 2/1963]

La Camera dei deputati e il Senato della Repubblica sono eletti per cinque anni.

La durata di ciascuna Camera non può essere prorogata se non per legge e soltanto in caso di guerra.

населення на основі внутрішнього виборчого коефіцієнта і правила найбільшого залишку.

Ст. 58 [конст. зак. № 1/2021]

Сенатори обираються загальним і прямим голосуванням. Сенаторами можуть бути обрані виборці, які досягли сорокарічного віку.

Ст. 59 [конст. зак. № 1/2020]

Кожний колишній Президент Республіки має право на довічне сенаторство, але може добровільно відмовитись від нього.

Президент Республіки може призначити на довічне сенаторство п'ять громадян, які прославили Батьківщину видатними заслугами у громадській, науковій, мистецькій або літературній сферах. Загальне число сенаторів призначених Президентом Республіки не може в будь-якому разі перевищувати п'яти.

Ст. 60 [конст. зак. № 2/1963]

Палата депутатів і Сенат Республіки обираються на п'ятирічний термін.

Цей термін для кожної з Палат може бути продовжений лише відповідно до закону та у випадку війни.

Art. 61

Le elezioni delle nuove Camere hanno luogo entro settanta giorni dalla fine delle precedenti. La prima riunione ha luogo non oltre il ventesimo giorno dalle elezioni. Finché non siano riunite le nuove Camere sono prorogati i poteri delle precedenti.

Art. 62

Le Camere si riuniscono di diritto il primo giorno non festivo di febbraio e di ottobre.

Ciascuna Camera può essere convocata in via straordinaria per iniziativa del suo Presidente o del Presidente della Repubblica o di un terzo dei suoi componenti. Quando si riunisce in via straordinaria una Camera, è convocata di diritto anche l'altra.

Art. 63

Ciascuna Camera elegge fra i suoi componenti il Presidente e l'Ufficio di presidenza.

Quando il Parlamento si riunisce in seduta comune, il Presidente e l'Ufficio di presidenza sono quelli della Camera dei deputati.

Ст. 61

Вибори Палат нового скликання проводяться щонайпізніше за сімдесят днів після закінчення терміну, на який були обрані Палати попереднього скликання. Їх перше засідання відбувається щонайпізніше на двадцятий день після виборів. Палати попереднього скликання продовжують здійснювати свої повноваження до початку роботи Палат нового скликання.

Ст. 62

Згідно до закону Палати збираються на сесію у перший не святковий день лютого і жовтня. Кожна з Палат може бути скликана на позачергову сесію за ініціативою її Голови, Президента Республіки або третини від її членів. Якщо одна з Палат скликається на позачергову сесію, згідно до закону одночасно збирається на сесію також інша Палата.

Ст. 63

Кожна з Палат обирає з власного складу Голову та Президію. Якщо Парламент збирається на спільне засідання, функції Голови та Президії виконують відповідні органи Палати депутатів.

Art. 64

Ciascuna Camera adotta il proprio regolamento a maggioranza assoluta dei suoi componenti.

Le sedute sono pubbliche; tuttavia ciascuna delle due Camere e il Parlamento a Camere riunite possono deliberare di adunarsi in seduta segreta.

Le deliberazioni di ciascuna Camera e del Parlamento non sono valide se non è presente la maggioranza dei loro componenti, e se non sono adottate a maggioranza dei presenti, salvo che la Costituzione prescriva una maggioranza speciale.

I membri del Governo, anche se non fanno parte delle Camere, hanno diritto, e se richiesti obbligo, di assistere alle sedute. Devono essere sentiti ogni volta che lo richiedono.

Art. 65

La legge determina i casi di inelleggibilità e incompatibilità con l'ufficio di deputato o di senatore. Nessuno può appartenere contemporaneamente alle due Camere.

Ст. 64

Регламент приймається кожною з Палат абсолютною більшістю голосів її членів.

Засідання проводяться публічно; але кожна з Палат та Парламент, у разі проведення спільного засідання, можуть ухвалити рішення про проведення закритого засідання.

Рішення кожною з Палат і Парламенту є дійсними лише у разі їх ухвалення більшістю від присутніх за наявності на відповідному засіданні більшості членів, крім випадків, коли Конституція передбачає спеціальну більшість.

Члени Уряду, навіть якщо вони не входять до складу жодної з Палат, мають право, а за наявності запитів – зобов'язані, бути присутніми на засіданнях. Вони повинні бути заслухані кожного разу, коли у цьому є необхідність.

Ст. 65

Закон визначає умови невіборності та несумісності щодо посади депутата чи сенатора. Ніхто не може бути членом обох Палат одночасно.

Art. 66

Ciascuna Camera giudica dei titoli di ammissione dei suoi componenti e delle cause sopraggiunte di ineleggibilità e di incompatibilità.

Art. 67

Ogni membro del Parlamento rappresenta la Nazione ed esercita le sue funzioni senza vincolo di mandato.

Art. 68 [l. cost. n. 3/1993]

I membri del Parlamento non possono essere chiamati a rispondere delle opinioni espresse e dei voti dati nell'esercizio delle loro funzioni.

Senza autorizzazione della Camera alla quale appartiene, nessun membro del Parlamento può essere sottoposto a perquisizione personale o domiciliare, né può essere arrestato o altrimenti privato della libertà personale, o mantenuto in detenzione, salvo che in esecuzione di una sentenza irrevocabile di condanna, ovvero se sia colto nell'atto di commettere un delitto per il quale è previsto l'arresto obbligatorio in flagranza. Analoga autorizzazione è richiesta per sottoporre i membri del

Ст. 66

Обидві Палати встановлюють належність обрання своїх членів та визначають наслідки, що настають у зв'язку з порушенням вимог невиборності та несумісності.

Ст. 67

Кожний член Парламенту представляє Націю і при виконанні своїх повноважень не пов'язаний мандатом.

С. 68 [конст. зак. № 3/1993]

Члени Парламенту не можуть переслідуватися за виражені ними думки або за голосування під час виконання своїх повноважень.

Жодний член Парламенту не може бути, без дозволу Палати, до якої він належить, підданий особистому чи домашньому обшуку, заарештований чи позбавлений особистої свободи у будь-який інший спосіб або ув'язнений, за винятком випадків виконання вироку суду чи затримання на місці злочину, що однозначно передбачає видачу ордера на арешт. Аналогічний дозвіл необхідний для здійснення прослу-

Parlamento ad intercettazioni, in qualsiasi forma, di conversazioni o comunicazioni e a sequestro di corrispondenza.

Art. 69

I membri del Parlamento ricevono un'indennità stabilita dalla legge.

SEZIONE II

La formazione delle leggi

Art. 70

La funzione legislativa è esercitata collettivamente dalle due Camere.

Art. 71

L'iniziativa delle leggi appartiene al Governo, a ciascun membro delle Camere ed agli organi ed enti ai quali sia conferita da legge costituzionale.

Il popolo esercita l'iniziativa delle leggi, mediante la proposta, da parte di almeno cinquantamila elettori, di un progetto redatto in articoli.

Art. 72

Ogni disegno di legge, presentato ad una Camera è, secondo le norme del suo regolamento, esaminato da una commissione e poi

ховування, у будь-якій формі, розмов і повідомлень членів Парламенту, а також для конфіскації їх кореспонденції.

Ст. 69

Члени Парламенту отримують встановлені законом пільги.

Розділ II

Прийняття законів

Ст. 70

Обидві Палати здійснюють спільно легіслативну функцію.

Ст. 71

Легіслативна ініціатива належить Уряду, кожному члену Палат, а також органам та установам, яким її надано згідно до конституційного закону.

Народ здійснює легіслативну ініціативу шляхом внесення законопроекту у формі відповідних статей, які представляють щонайменше п'ятдесят тисяч виборців.

Ст. 72

Кожний законопроект, що внесений до однієї з Палат, розглядається відповідно до її норм і регламенту, послідовно комі-

dalla Camera stessa, che l'approva articolo per articolo e con votazione finale.

Il regolamento stabilisce procedimenti abbreviati per i disegni di legge dei quali è dichiarata l'urgenza.

Può altresì stabilire in quali casi e forme l'esame e l'approvazione dei disegni di legge sono deferiti a commissioni, anche permanenti, composte in modo da rispettare la proporzione dei gruppi parlamentari. Anche in tali casi, fino al momento della sua approvazione definitiva, il disegno di legge è rimesso alla Camera, se il Governo o un decimo dei componenti della Camera o un quinto della commissione richiedono che sia discusso o votato dalla Camera stessa oppure che sia sottoposto alla sua approvazione finale con sole dichiarazioni di voto. Il regolamento determina le forme di pubblicità dei lavori delle commissioni.

La procedura normale di esame e di approvazione diretta da parte della Camera è sempre adottata per i disegni di legge in materia costituzionale ed elettorale e per quelli di delegazione legislativa, di autorizzazione a ratificare trat-

ti e i Trattati, che l'approva articolo per articolo e con votazione finale.

Il regolamento stabilisce procedimenti abbreviati per i disegni di legge dei quali è dichiarata l'urgenza.

Può altresì stabilire in quali casi e forme l'esame e l'approvazione dei disegni di legge sono deferiti a commissioni, anche permanenti, composte in modo da rispettare la proporzione dei gruppi parlamentari. Anche in tali casi, fino al momento della sua approvazione definitiva, il disegno di legge è rimesso alla Camera, se il Governo o un decimo dei componenti della Camera o un quinto della commissione richiedono che sia discusso o votato dalla Camera stessa oppure che sia sottoposto alla sua approvazione finale con sole dichiarazioni di voto. Il regolamento determina le forme di pubblicità dei lavori delle commissioni.

La procedura normale di esame e di approvazione diretta da parte della Camera è sempre adottata per i disegni di legge in materia costituzionale ed elettorale e per quelli di delegazione legislativa, di autorizzazione a ratificare trat-

tati internazionali, di approvazione di bilanci e consuntivi.

Art. 73

Le leggi sono promulgate dal Presidente della Repubblica entro un mese dall'approvazione.

Se le Camere, ciascuna a maggioranza assoluta dei propri componenti, ne dichiarano l'urgenza, la legge è promulgata nel termine da essa stabilito.

Le leggi sono pubblicate subito dopo la promulgazione ed entrano in vigore il quindicesimo giorno successivo alla loro pubblicazione, salvo che le leggi stesse stabiliscano un termine diverso.

Art. 74

Il Presidente della Repubblica, prima di promulgare la legge, può con messaggio motivato alle Camere chiedere una nuova deliberazione.

Se le Camere approvano nuovamente la legge, questa deve essere promulgata.

Art. 75

È indetto referendum popolare per deliberare l'abrogazione, totale o parziale, di una legge o di un atto avente valore di legge,

dogovoriv, pro схвалення бюджету та фінансувань.

Ст. 73

Промульгація законів здійснюється Президентом Республіки протягом місяця після їх прийняття.

Якщо якась з Палат визнає абсолютною більшістю членів певний закон невідкладним, його промульгація здійснюється у визначений нею термін. Закони опубліковуються невідкладно після їх промульгації і вступають у силу на п'ятнадцятий день після опублікування, у разі якщо ці закони не передбачають інший термін.

Ст. 74

Президент Республіки, перед здійсненням промульгації закону, може у вмотивованому посланні Палатам вимагати його повторного розгляду. Якщо Палати повторно приймають закон, він має бути промульгований.

Ст. 75

Народний референдум признається для повного або часткового скасування закону чи акта,

quando lo richiedono cinquecentomila elettori o cinque Consigli regionali.

Non è ammesso il referendum per le leggi tributarie e di bilancio, di amnistia e di indulto, di autorizzazione a ratificare trattati internazionali.

Hanno diritto di partecipare al referendum tutti i cittadini chiamati ad eleggere la Camera dei deputati.

La proposta soggetta a referendum è approvata se ha partecipato alla votazione la maggioranza degli aventi diritto, e se è raggiunta la maggioranza dei voti validamente espressi.

La legge determina le modalità di attuazione del referendum.

Art. 76

L'esercizio della funzione legislativa non può essere delegato al Governo, se non con determinazione di principi e criteri direttivi e soltanto per tempo limitato e per oggetti definiti.

Art. 77

Il Governo non può, senza delegazione delle Camere, emanare decreti che abbiano valore di legge ordinaria.

що має силу закону, якщо цього вимагають п'ятсот тисяч виборців чи п'ять обласних Рад.

Не припускається референдум щодо законів про податки та бюджет, про амністію та помилування, про дозвіл на ратифікацію міжнародних договорів.

У референдумі мають право брати участь усі громадяни, які обирають Палату депутатів.

Винесена на референдум пропозиція вважається прийнятою, якщо в голосуванні взяли участь більшість громадян, які мали на це право, і якщо є досягнуто більшість голосів визнаних дійсними.

Закон визначає порядок проведення референдуму.

Ст. 76

Здійснення легіслативної функції може бути делеговано Уряду виключно з визначенням принципів та критеріїв такого делегування, лише на обмежений час та стосовно конкретних питань.

Ст. 77

Уряд не може, без делегування Палатами, видавати декрети, що мають силу звичайного закону. Якщо у надзвичайних випадках

Quando, in casi straordinari di necessità e d'urgenza, il Governo adotta, sotto la sua responsabilità, provvedimenti provvisori con forza di legge, deve il giorno stesso presentarli per la conversione alle Camere che, anche se sciolte, sono appositamente convocate e si riuniscono entro cinque giorni.

I decreti perdono efficacia sin dall'inizio, se non sono convertiti in legge entro sessanta giorni dalla loro pubblicazione. Le Camere possono tuttavia regolare con legge i rapporti giuridici sorti sulla base dei decreti non convertiti.

Art. 78

Le Camere deliberano lo stato di guerra e conferiscono al Governo i poteri necessari.

Art. 79 [l. cost. n. 1/1992]

L'amnistia e l'indulto sono concessi con legge deliberata a maggioranza dei due terzi dei componenti di ciascuna Camera, in ogni suo articolo e nella votazione finale.

La legge che concede l'amnistia o l'indulto stabilisce il termine per la loro applicazione.

необхідності й невідкладності Уряд, на свою відповідальність, видає тимчасові акти, що мають силу закону, він повинен у той самий день передати їх для затвердження до Палат, які, навіть якщо розпущені, скликаються та збираються з цією метою протягом п'яти днів.

Декрети втрачають силу вже з моменту видання, якщо їх не було затверджено протягом шістдесяти днів після опублікування. В будь-якому разі Палати можуть регулювати законом правові відносини, що виникають на підставі декретів, які не набули сили законів.

Ст. 78

Палати оголошують стан війни та наділяють Уряд необхідними повноваженнями.

Ст. 79 [конст. зак. № 1/1992]

Амністія і помилування оголошуються і здійснюються законом, що приймає більшість у дві третини від загального складу кожної з Палат, кожна стаття і закон в цілому вимагають такої більшості.

Закон, який оголошує амністію або помилування, визначає та-

In ogni caso l'amnistia e l'indulto non possono applicarsi ai reati commessi successivamente alla presentazione del disegno di legge.

Art. 80

Le Camere autorizzano con legge la ratifica dei trattati internazionali che sono di natura politica, o prevedono arbitrati o regolamenti giudiziari, o importano variazioni del territorio od oneri alle finanze o modificazioni di leggi.

Art. 81 [l. cost. n. 1/2012]

Lo Stato assicura l'equilibrio tra le entrate e le spese del proprio bilancio, tenendo conto delle fasi avverse e delle fasi favorevoli del ciclo economico.

Il ricorso all'indebitamento è consentito solo al fine di considerare gli effetti del ciclo economico e, previa autorizzazione delle Camere adottata a maggioranza assoluta dei rispettivi componenti, al verificarsi di eventi eccezionali.

Ogni legge che importi nuovi o maggiori oneri provvede ai mezzi per farvi fronte.

Le Camere ogni anno approvano con legge il bilancio e il rendi-

mentario dello stesso anno.

Amnistia e помилювання не можуть стосуватися в жодному випадку злочинів, вчинених після внесення відповідного законопроекту.

St. 80

Палати у легіслативному порядку дозволяють ратифікацію міжнародних договорів політичного характеру, а також договорів, які передбачають арбітраж або судовий розгляд, територіальні зміни, фінансові зобов'язання або внесення змін до законів.

St. 81 [конст. зак. № 1/2012]

Держава забезпечує баланс доходів та видатків бюджету з урахуванням сприятливих і несприятливих чинників циклічності розвитку економіки.

Бюджетна заборгованість припускається лише за зваженою оцінкою циклічного розвитку економіки, має бути ухваленою абсолютною більшістю членів Палат та вмотивована надзвичайними обставинами. Кожен закон, що встановлює нові видатки або збільшує вже встановлені, повинен передба-

conto consuntivo presentati dal Governo.

L'esercizio provvisorio del bilancio non può essere concesso se non per legge e per periodi non superiori complessivamente a quattro mesi.

Il contenuto della legge di bilancio, le norme fondamentali e i criteri volti ad assicurare l'equilibrio tra le entrate e le spese dei bilanci e la sostenibilità del debito del complesso delle pubbliche amministrazioni sono stabiliti con legge approvata a maggioranza assoluta dei componenti di ciascuna Camera, nel rispetto dei principi definiti con legge costituzionale.

Art. 82

Ciascuna Camera può disporre inchieste su materie di pubblico interesse.

A tale scopo nomina fra i propri componenti una commissione formata in modo da rispecchiare la proporzione dei vari gruppi. La commissione d'inchiesta procede alle indagini e agli esami con gli stessi poteri e le stesse limitazioni dell'autorità giudiziaria.

чати засоби їх покриття.

Палати щорічно затверджують поданий Урядом бюджет, а також звіт про його виконання.

Тимчасове виконання бюджету може бути дозволено лише законом і на час, що сукупно не перебільшує чотири місяці.

Законом про бюджет встановлені основні правила і критерії щодо збалансованості бюджету і бюджетної заборгованості, а також щодо витрат на здійснення публічного адміністрування, які ухвалюються абсолютною більшістю членів кожної з Палат відповідно до принципів, визначених конституційним законом.

Ст. 82

Кожна з Палат може проводити розслідування з питань, які становлять громадський інтерес.

З цією метою з числа членів Палати утворюється комісія, склад якої відображає кількісну пропорцію різних парламентських груп. Комісія з розслідування здійснює перевірки та контроль та має однакові повноваження і обмеження, що і судова влада.

TITOLO II
IL PRESIDENTE DELLA REPUBBLICA

Art. 83

Il Presidente della Repubblica è eletto dal Parlamento in seduta comune dei suoi membri.

All'elezione partecipano tre delegati per ogni Regione eletti dal Consiglio regionale in modo che sia assicurata la rappresentanza delle minoranze. La Valle d'Aosta ha un solo delegato.

L'elezione del Presidente della Repubblica ha luogo per scrutinio segreto a maggioranza di due terzi della assemblea. Dopo il terzo scrutinio è sufficiente la maggioranza assoluta.

Art. 84

Può essere eletto Presidente della Repubblica ogni cittadino che abbia compiuto cinquanta anni d'età e goda dei diritti civili e politici.

L'ufficio di Presidente della Repubblica è incompatibile con qualsiasi altra carica.

L'assegno e la dotazione del Presidente sono determinati per legge.

Art. 85

Il Presidente della Repubblica è eletto per sette anni.

Глава II
Президент Республіки

Ст. 83

Президент Республіки обирається Парламентом на спільному засіданні його членів.

У виборах беруть участь по три делегати від кожного Регіону, яких обирає регіональна Рада, що забезпечує представництво меншин. Регіон Валле д'Аоста представлено одним делегатом. Обрання Президента Республіки відбувається шляхом таємного голосування більшістю у дві третини від загального числа членів асамблеї. Після третього туру абсолютна більшість голосів є достатня.

Ст. 84

Президентом Республіки може бути обраний громадянин, який досяг п'ятдесятирічного віку і має громадянські та політичні права.

Посада Президента Республіки несумісна з будь-якою іншою посадою.

Утримання та дотація Президента визначається законом.

Ст. 85

Президент Республіки обирається терміном на сім років.

За тридцять днів до закінчення

Trenta giorni prima che scada il termine il Presidente della Camera dei deputati convoca in seduta comune il Parlamento e i delegati regionali, per eleggere il nuovo Presidente della Repubblica.

Se le Camere sono sciolte, o manca meno di tre mesi alla loro cessazione, la elezione ha luogo entro quindici giorni dalla riunione delle Camere nuove. Nel frattempo sono prorogati i poteri del Presidente in carica.

Art. 86

Le funzioni del Presidente della Repubblica, in ogni caso che egli non possa adempierle, sono esercitate dal Presidente del Senato.

In caso di impedimento permanente o di morte o di dimissioni del Presidente della Repubblica, il Presidente della Camera dei deputati indice la elezione del nuovo Presidente della Repubblica entro quindici giorni, salvo il maggior termine previsto se le Camere sono sciolte o manca meno di tre mesi alla loro cessazione.

Art. 87

Il Presidente della Repubblica è il capo dello Stato e rappresenta l'unità nazionale.

цього терміну Голова Палати депутатів скликає на спільне засідання Парламент і делегатів від Регіонів для обрання нового Президента Республіки. Якщо Палати розпущені чи залишається менше трьох місяців до закінчення терміну їх діяльності, вибори проводяться протягом п'ятнадцяти днів після початку роботи Палат нового скликання. На цей час тривають повноваження чинного Президента.

Ст. 86

Функції Президента Республіки в усіх випадках, коли він їх не може здійснювати, виконує Голова Сенату.

У випадку постійної недієздатності, смерті чи відставки Президента Республіки, Голова Палати Депутатів протягом п'ятнадцяти днів призначає вибори нового Президента Республіки, може бути установлений більш тривалий термін, якщо Палати розпущені чи залишається менше трьох місяців до завершення їх діяльності.

Ст. 87

Президент Республіки є главою Держави та уособлює її національну єдність.

Può inviare messaggi alle Camere. Indice le elezioni delle nuove Camere e ne fissa la prima riunione. Autorizza la presentazione alle Camere dei disegni di legge di iniziativa del Governo.

Promulga le leggi ed emana i decreti aventi valore di legge e i regolamenti.

Indice il referendum popolare nei casi previsti dalla Costituzione.

Nomina, nei casi indicati dalla legge, i funzionari dello Stato.

Accredita e riceve i rappresentanti diplomatici, ratifica i trattati internazionali, previa, quando occorra, l'autorizzazione delle Camere.

Ha il comando delle Forze armate, presiede il Consiglio supremo di difesa costituito secondo la legge, dichiara lo stato di guerra deliberato dalle Camere.

Presiede il Consiglio superiore della magistratura.

Può concedere grazia e commutare le pene.

Conferisce le onorificenze della Repubblica.

Art. 88 [l. cost. n. 1/1991]

Il Presidente della Repubblica può, sentiti i loro Presidenti, sciogliere le Camere o anche una sola di esse.

Він може звертатися до Палат з посланнями.

Призначає вибори до Палат та визначає день їх першого засідання.

Дозволяє внесення на розгляд Палат урядових законопроектів. Промульгує закони, видає декрети, що мають силу закону, і власні підзаконні акти.

Призначає народний референдум у випадках передбачених Конституцією.

У випадках передбачених законом, призначає державних посадових осіб.

Акредитує і приймає дипломатичних представників, у разі необхідності ратифікує міжнародні договори за попереднім рішенням Палат.

Є командувачем Збройних Сил, очолює Верховну Раду оборони утворену відповідно до закону, оголошує стан війни за попереднім рішенням Палат.

Головує у Вищій Раді магістратури.

Здійснює помилювання та пом'якшення покарання.

Нагороджує почесними відзнаками Республіки.

Ст. 88 [конст. зак. № 1/1991]

Президент Республіки може розпустити обидві Палати або одну з них після обговорення питання з їх Головами.

Non può esercitare tale facoltà negli ultimi sei mesi del suo mandato, salvo che essi coincidano in tutto o in parte con gli ultimi sei mesi della legislatura.

Art. 89

Nessun atto del Presidente della Repubblica è valido se non è controfirmato dai ministri proponenti, che ne assumono la responsabilità.

Gli atti che hanno valore legislativo e gli altri indicati dalla legge sono controfirmati anche dal Presidente del Consiglio dei ministri.

Art. 90

Il Presidente della Repubblica non è responsabile degli atti compiuti nell'esercizio delle sue funzioni, tranne che per alto tradimento o per attentato alla Costituzione.

In tali casi è messo in stato di accusa dal Parlamento in seduta comune, a maggioranza assoluta dei suoi membri.

Art. 91

Il Presidente della Repubblica, prima di assumere le sue funzioni, presta giuramento di fedeltà alla Repubblica e di osservanza della Costituzione dinanzi al Parlamento in seduta comune.

Він не може реалізувати це право протягом останніх шести місяців свого мандату, якщо вони не збігаються повністю або частково з останніми шістьма місяцями легіслатури.

Ст. 89

Жоден акт Президента Республіки є дійсним якщо його не контрасигнували міністри, що є його ініціаторами та які беруть на себе за це відповідальність.

Акти, які мають легіслативну цінність та є зазначеними у законі мають бути контрасигновані Головою Ради міністрів.

Ст. 90

Президент Республіки не несе відповідальності за дії вчинені при здійсненні своїх повноважень, за винятком державної зради чи замах на Конституцію. У цих випадках він притягується до відповідальності на спільному засіданні Парламенту за рішенням абсолютної більшості його членів.

Ст. 91

Президент Республіки, до прийняття своїх повноважень, складає присягу на вірність Республіці перед Парламентом на спільному засіданні і зобов'язується додержуватися Конституції.

TITOLO III
IL GOVERNO

Sezione I
Il Consiglio dei ministri

Art. 92

Il Governo della Repubblica è composto del Presidente del Consiglio e dei ministri, che costituiscono insieme il Consiglio dei ministri.

Il Presidente della Repubblica nomina il Presidente del Consiglio dei ministri e, su proposta di questo, i ministri.

Art. 93

Il Presidente del Consiglio dei ministri e i ministri, prima di assumere le funzioni, prestano giuramento nelle mani del Presidente della Repubblica.

Art. 94

Il Governo deve avere la fiducia delle due Camere.

Ciascuna Camera accorda o revoca la fiducia mediante mozione motivata e votata per appello nominale.

Entro dieci giorni dalla sua formazione il Governo si presenta alle Camere per ottenerne la fiducia.

Глава III
Уряд

Розділ I
Рада міністрів

Ст. 92

Уряд Республіки складається з Голови Ради міністрів та міністрів, які разом утворюють Раду міністрів.

Президент Республіки призначає Голову Ради міністрів та, за його пропозицією, міністрів.

Ст. 93

Голова Ради міністрів та міністри до прийняття на себе відповідних повноважень мають присягати перед Президентом Республіки.

Ст. 94

Уряд має отримати довіру обох Палат.

Обидві Палати виражають довіру або відмовляють у ній через прийняття вмотивованої резолюції шляхом поіменного голосування.

Уряд має бути представлений Палатам для отримання довіри не пізніше десяти днів після його формування.

Il voto contrario di una o d'entrambe le Camere su una proposta del Governo non importa obbligo di dimissioni.

La mozione di sfiducia deve essere firmata da almeno un decimo dei componenti della Camera e non può essere messa in discussione prima di tre giorni dalla sua presentazione.

Art. 95

Il Presidente del Consiglio dei ministri dirige la politica generale del Governo e ne è responsabile. Mantiene l'unità di indirizzo politico ed amministrativo, promuovendo e coordinando l'attività dei ministri.

I ministri sono responsabili collegialmente degli atti del Consiglio dei ministri, e individualmente degli atti dei loro dicasteri.

La legge provvede all'ordinamento della Presidenza del Consiglio e determina il numero, le attribuzioni e l'organizzazione dei ministeri.

Art. 96 [l. cost. n. 1/1989]

Il Presidente del Consiglio dei ministri ed i ministri, anche se cessati dalla carica, sono sottoposti, per i reati commessi nell'e-

Golосування проти якої-небудь пропозиції Уряду в одній або в обох Палатах не обов'язково спричиняє його відставку.

Резолюція недовіри має бути підписана не менш як десятою частиною членів Палати та не може бути винесена на обговорення раніше як за триденний термін з моменту її внесення.

Ст. 95

Голова Ради міністрів керує загальною політикою Уряду та є за неї відповідальним.

Він забезпечує єдність політичного і адміністративного урядових напрямів, заохочує та координує діяльність міністрів.

Міністри колективно відповідають за дії Ради міністрів та особисто за діяльність відповідних міністерств.

Закон визначає устрій Президії Ради міністрів, а також кількість, повноваження і організацію міністерств.

Ст. 96 [конст. зак. № 1/1989]

Злочини, вчинені Головою Ради міністрів і міністрами у процесі виконання посадових обов'язків та навіть після їх

sercizio delle loro funzioni, alla giurisdizione ordinaria, previa autorizzazione del Senato della Repubblica o della Camera dei deputati, secondo le norme stabilite con legge costituzionale.

Sezione II

La Pubblica Amministrazione

Art. 97 [l. cost. n. 1/2012]

Le pubbliche amministrazioni, in coerenza con l'ordinamento dell'Unione europea, assicurano l'equilibrio dei bilanci e la sostenibilità del debito pubblico.

I pubblici uffici sono organizzati secondo disposizioni di legge, in modo che siano assicurati il buon andamento e l'imparzialità dell'amministrazione.

Nell'ordinamento degli uffici sono determinate le sfere di competenza, le attribuzioni e le responsabilità proprie dei funzionari.

Agli impieghi nelle pubbliche amministrazioni si accede mediante concorso, salvo i casi stabiliti dalla legge.

Art. 98

I pubblici impiegati sono al servizio esclusivo della Nazione.

припинення, розглядаються у порядку загального судочинства за рішенням Сенату Республіки чи Палати депутатів, відповідно до норм обумовлених конституційним законом.

Розділ II

Громадська Адміністрація

Ст. 97 [конст. зак. № 1/2012]

Громадське адміністрування, відповідно до актів Європейського Союзу, має забезпечувати збалансованість бюджету і сталість бюджетної заборгованості.

Публічні служби є організовані, відповідно до закону, задля забезпечення неупередженості та дієвості адміністрування.

У положеннях про різні публічні служби визначаються сфера їх компетенції, повноваження та особиста відповідальність посадових осіб.

Посаду в громадській адміністрації можна отримати лише за конкурсом, за винятком окремих випадків передбачених законом.

Ст. 98

Посадові особи громадської адміністрації мають служити

Se sono membri del Parlamento, non possono conseguire promozioni se non per anzianità.

Si possono con legge stabilire limitazioni al diritto d'isciversi ai partiti politici per i magistrati, i militari di carriera in servizio attivo, i funzionari ed agenti di polizia, i rappresentanti diplomatici e consolari all'estero.

Sezione III

Gli organi ausiliari

Art. 99

Il Consiglio nazionale dell'economia e del lavoro è composto, nei modi stabiliti dalla legge, di esperti e di rappresentanti delle categorie produttive, in misura che tenga conto della loro importanza numerica e qualitativa. È organo di consulenza delle Camere e del Governo per le materie e secondo le funzioni che gli sono attribuite dalla legge.

Ha l'iniziativa legislativa e può contribuire alla elaborazione della legislazione economica e sociale secondo i principi ed entro i limiti stabiliti dalla legge.

виключно Нації.

Якщо вони є членами Парламенту, то можуть бути підвищені на посаді лише за вислугою років.

Закон може встановлювати обмеження у праві належати до політичних партій стосовно суддів, кадрових військових дійсної служби, посадових осіб та службовців поліції, а також дипломатичних та консульських представників за кордоном.

Розділ III

Допоміжні органи

Ст. 99

Національна Рада економіки і праці включає до свого складу, у встановленому законом порядку, експертів і представників різних категорій виробництва з урахуванням їх кількісних та якісних характеристик.

Вона є консультативним органом Палат та Уряду з питань і повноважень визначених законом.

Має право легіслативної ініціативи та може брати участь у розробці законодавства з економічних і соціальних питань відповідно до принципів та у межах визначених законом.

Art. 100

Il Consiglio di Stato è organo di consulenza giuridico-amministrativa e di tutela della giustizia nell'amministrazione.

La Corte dei conti esercita il controllo preventivo di legittimità sugli atti del Governo, e anche quello successivo sulla gestione del bilancio dello Stato. Partecipa, nei casi e nelle forme stabiliti dalla legge, al controllo sulla gestione finanziaria degli enti a cui lo Stato contribuisce in via ordinaria. Riferisce direttamente alle Camere sul risultato del riscontro eseguito.

La legge assicura l'indipendenza dei due istituti e dei loro componenti di fronte al Governo.

TITOLO IV

LA MAGISTRATURA

Sezione I

Ordinamento giurisdizionale

Art. 101

La giustizia è amministrata in nome del popolo.

I giudici sono soggetti soltanto alla legge.

Ст. 100

Державна Рада є консультативним органом з питань права і адміністрування, а також забезпечує законність у сфері адміністрування.

Рахункова Палата здійснює попередню перевірку законності актів Уряду, а також наступний контроль за виконанням бюджету. Вона бере участь, у передбачених законом випадках і у визначених формах, у здійсненні перевірки фінансової діяльності організацій, що у загальному порядку фінансуються Державою. Безпосередньо доповідає Палатам про результати здійсненого контролю. Закон гарантує незалежність обох цих органів та їх членів від Уряду.

Глава IV

Магістратура

Розділ I

Судоустрій

Ст. 101

Правосуддя здійснюється іменем народу.

Судді мають підкорятися тільки закону.

Art. 102

La funzione giurisdizionale è esercitata da magistrati ordinari istituiti e regolati dalle norme sull'ordinamento giudiziario.

Non possono essere istituiti giudici straordinari o giudici speciali. Possono soltanto istituirsi presso gli organi giudiziari ordinari sezioni specializzate per determinate materie, anche con la partecipazione di cittadini idonei estranei alla magistratura.

La legge regola i casi e le forme della partecipazione diretta del popolo all'amministrazione della giustizia.

Art. 103

Il Consiglio di Stato e gli altri organi di giustizia amministrativa hanno giurisdizione per la tutela nei confronti della pubblica amministrazione degli interessi legittimi e, in particolari materie indicate dalla legge, anche dei diritti soggettivi.

La Corte dei conti ha giurisdizione nelle materie di contabilità pubblica e nelle altre specificate dalla legge.

I tribunali militari in tempo di guerra hanno la giurisdizione stabilita dalla legge. In tempo di

Ст. 102

Судові функції здійснюють ординарні суди, діяльність яких регулюється правилами щодо судоустрою.

Запровадження посад надзвичайних або спеціальних суддів не є допустимим. У структурі ординарних судів можливе лише утворення спеціалізованих установ для розгляду окремих категорій справ, що не виключають участь громадян сторонніх до магістратури.

Закон передбачає випадки та форми прямої участі народу у здійсненні правосуддя.

Ст. 103

Державна Рада та інші органи адміністративної юстиції здійснюють юрисдикцію з питань захисту законних інтересів публічної адміністрації, а в особливих випадках передбачених законом також з питань захисту суб'єктивних прав.

Рахункова палата здійснює юрисдикцію у сфері публічної звітності та інших питань визначених законом.

У воєнний час військові трибунали мають юрисдикцію встановлену законом. У мирний час їх

pace hanno giurisdizione soltanto per i reati militari commessi da appartenenti alle Forze armate.

Art. 104

La magistratura costituisce un ordine autonomo e indipendente da ogni altro potere.

Il Consiglio superiore della magistratura è presieduto dal Presidente della Repubblica.

Ne fanno parte di diritto il primo presidente e il procuratore generale della Corte di cassazione.

Gli altri componenti sono eletti per due terzi da tutti i magistrati ordinari tra gli appartenenti alle varie categorie, e per un terzo dal Parlamento in seduta comune tra professori ordinari di università in materie giuridiche ed avvocati dopo quindici anni di esercizio.

Il Consiglio elegge un vice presidente fra i componenti designati dal Parlamento.

I membri elettivi del Consiglio durano in carica quattro anni e non sono immediatamente rieleggibili.

Non possono, finché sono in carica, essere iscritti negli albi professionali, né far parte del Parlamento o di un Consiglio regionale.

юрисдикція поширюється лише на військові злочини осіб, що входять до складу Збройних Сил.

Ст. 104

Магістратура є автономною та незалежною від будь-якої іншої влади.

У Вищій Раді магістратури головує Президент Республіки.

За законом до її складу входять перший голова і генеральний прокурор Касаційного Суду.

Дві третини інших її членів обирає ординарними судами з числа суддів різних категорій, одну третину обирає Парламент на спільному засіданні з числа професорів юридичних дисциплін університетів та адвокатів, які мають щонайменше п'ятнадцять років стажу.

Рада обирає заступника голови з числа своїх членів обраних Парламентом.

Виборні члени Ради обіймають посади протягом чотирьох років та не можуть бути обрані на наступний термін.

Обіймаючи відповідні посади, вони не можуть бути включені до кадрових професійних списків, ні бути членами Парламенту або регіональної Ради.

Art. 105

Spettano al Consiglio superiore della magistratura, secondo le norme dell'ordinamento giudiziario, le assunzioni, le assegnazioni ed i trasferimenti, le promozioni e i provvedimenti disciplinari nei riguardi dei magistrati.

Art. 106

Le nomine dei magistrati hanno luogo per concorso.

La legge sull'ordinamento giudiziario può ammettere la nomina, anche elettiva, di magistrati onorari per tutte le funzioni attribuite a giudici singoli.

Su designazione del Consiglio superiore della magistratura possono essere chiamati all'ufficio di consiglieri di cassazione, per meriti insigni, professori ordinari di università in materie giuridiche e avvocati che abbiano quindici anni d'esercizio e siano iscritti negli albi speciali per le giurisdizioni superiori.

Art. 107

I magistrati sono inamovibili. Non possono essere dispensati o sospesi dal servizio né destinati ad altre sedi o funzioni se non in seguito a decisione del Consi-

Ст. 105

Компетенцією Вищої Ради магістратури, згідно до правил судоустрою, є питання зарахування до складу магістратури, призначення і переміщення суддів, їх підвищення по службі, застосування до них дисциплінарних заходів.

Ст. 106

Судді призначаються за конкурсом.

Законом про судоустрій може бути передбачено призначення, а також обрання, почесних суддів для виконання усіх повноважень, що належать суддям, що розглядають одноособово судові справи.

За рішенням Вищої Ради магістратури для виконання обов'язків радників Касаційного Суду можуть бути призначені, за видатні заслуги, професори юридичних дисциплін університетів і адвокати, які мають щонайменше п'ятнадцять років стажу і включені до кадрових професійних списків для вищих юрисдикцій.

Ст. 107

Судді є незмінювані. Вони не можуть бути звільнені або усунені з посади, ні призначені на інші суддівські або відмінні від них посади інакше як на підставі

glio superiore della magistratura, adottata o per motivi e con le garanzie di difesa stabilite dall'ordinamento giudiziario o con il loro consenso.

Il Ministro della giustizia ha facoltà di promuovere l'azione disciplinare.

I magistrati si distinguono fra loro soltanto per diversità di funzioni.

Il pubblico ministero gode delle garanzie stabilite nei suoi riguardi dalle norme sull'ordinamento giudiziario.

Art. 108

Le norme sull'ordinamento giudiziario e su ogni magistratura sono stabilite con legge.

La legge assicura l'indipendenza dei giudici delle giurisdizioni speciali, del pubblico ministero presso di esse, e degli estranei che partecipano all'amministrazione della giustizia.

Art. 109

L'autorità giudiziaria dispone direttamente della polizia giudiziaria.

Art. 110

Ferme le competenze del Consiglio superiore della magistratura, spettano al Ministro della

risoluzione della Viçça Rada mađistratury, яке є ухваленим з урахуванням гарантій захисту передбачених правилами судоустрою, або за згодою самих суддів.

Однією з функцій Міністра юстиції є порушення питання про притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності.

Судді відрізняються лише за здійснюваними функціями.

Прокуратура користується гарантіями передбаченими для неї правилами судоустрою.

Ст. 108

Закон визначає правила судоустрою та маđistratury.

Закон гарантує незалежність суддів спеціальних судів, прокурорів при цих судах і осіб сторонніх до маđistratury, але які беруть участь у здійсненні правосуддя.

Ст. 109

Судова поліція безпосередньо знаходиться у розпорядженні судової влади.

Ст. 110

З урахуванням компетенцій Виçça Rada маđistratury, організація і діяльність служб

giustizia l'organizzazione e il funzionamento dei servizi relativi alla giustizia.

Sezione II

Norme sulla giurisdizione

Art. 111 [l. cost. n. 2/1999]

La giurisdizione si attua mediante il giusto processo regolato dalla legge.

Ogni processo si svolge nel contraddittorio tra le parti, in condizioni di parità, davanti a giudice terzo e imparziale. La legge ne assicura la ragionevole durata.

Nel processo penale, la legge assicura che la persona accusata di un reato sia, nel più breve tempo possibile, informata riservatamente della natura e dei motivi dell'accusa elevata a suo carico; disponga del tempo e delle condizioni necessari per preparare la sua difesa; abbia la facoltà, davanti al giudice, di interrogare o di far interrogare le persone che rendono dichiarazioni a suo carico, di ottenere la convocazione e l'interrogatorio di persone a sua difesa nelle stesse condizioni dell'accusa e l'acquisizione di ogni altro mezzo di prova a suo favore; sia assistita da un inter-

пов'язаних із здійсненням правосуддя є підвідомчими міністру юстиції.

Розділ II

Норма юрисдикції

Ст. 111 [конст. зак. № 2/1999]

Здійснення юрисдикції реалізується через справедливий розгляд судових справ, що регулюється законом.

Розгляд кожної справи відбувається на основі принципу змагальності сторін і на засадах рівності перед неупередженим суддею, що не представляє жодної із сторін. Закон визначає доцільну тривалість процесу.

У кримінальному процесі законом передбачається, що особа звинувачена у вчиненні злочину, в найкоротший термін та у конфіденційному порядку має бути проінформована про характер та мотивацію висунутого проти неї звинувачення; їй має бути наданий необхідний час та умови для підготовки до захисту; у присутності судді вона має право допиту або вимагати допиту осіб, які зробили відповідну обвинувальну заяву або свідчили на її ко-

prete se non comprende o non parla la lingua impiegata nel processo.

Il processo penale è regolato dal principio del contraddittorio nella formazione della prova. La colpevolezza dell'imputato non può essere provata sulla base di dichiarazioni rese da chi, per libera scelta, si è sempre volontariamente sottratto all'interrogatorio da parte dell'imputato o del suo difensore.

La legge regola i casi in cui la formazione della prova non ha luogo in contraddittorio per consenso dell'imputato o per accertata impossibilità di natura oggettiva o per effetto di provata condotta illecita.

Tutti i provvedimenti giurisdizionali devono essere motivati.

Contro le sentenze e contro i provvedimenti sulla libertà personale, pronunciati dagli organi giurisdizionali ordinari o speciali, è sempre ammesso ricorso in Cassazione per violazione di legge. Si può derogare a tale norma soltanto per le sentenze dei tribunali militari in tempo di guerra.

Contro le decisioni del Consiglio di Stato e della Corte dei conti il ricorso in Cassazione è ammesso

ristь, на тих самих умовах, що і сторона обвинувачення, а також має право на здобуття інших доказів на її користь; крім того має право на перекладача у разі незнання мови, на якій проводиться судовий процес.

Кримінальна справа розглядається на основі принципу змагальності сторін щодо надання доказів. Встановлення винуватості не може ґрунтуватися на заявах зроблених тими, хто, за власним добровільним вибором, ухиляється від допиту зі сторони обвинуваченого або його адвоката.

Законом передбачаються випадки, коли надання доказів на основі принципу змагальності сторін не може відбуватися через відсутність згоди обвинуваченого, або внаслідок встановленої об'єктивної неможливості цього, чи в результаті незаконного отримання доказів.

Усі юрисдикційні дії мають бути вмотивованими.

Судові рішення, що стосуються особистої свободи, у випадку їх формулювання загальними чи спеціальними юрисдикційними органами, можуть бути оскаржені в касаційному по-

per i soli motivi inerenti alla giurisdizione.

Art. 112

Il pubblico ministero ha l'obbligo di esercitare l'azione penale.

Art. 113

Contro gli atti della pubblica amministrazione è sempre ammessa la tutela giurisdizionale dei diritti e degli interessi legittimi dinanzi agli organi di giurisdizione ordinaria o amministrativa.

Tale tutela giurisdizionale non può essere esclusa o limitata a particolari mezzi di impugnazione o per determinate categorie di atti.

La legge determina quali organi di giurisdizione possono annullare gli atti della pubblica amministrazione nei casi e con gli effetti previsti dalla legge stessa.

рядку з причин порушення закону. Винятки становлять лише вироки військових трибуналів у воєнний час.

Касаційна скарга на рішення Державної Ради або Рахункової палати можлива лише за умов відповідної юрисдикції.

Ст. 112

Обов'язком прокуратури є здійснення кримінального переслідування.

Ст. 113

У зв'язку зі встановленням законності актів публічної адміністрації для захисту прав та легітимних інтересів, можна завжди звернутися до органів загальної або адміністративної юрисдикції.

Такий юрисдикційний захист не може бути заборонений чи обмежений застосуванням особливих способів оскарження чи застереженнями що стосуються певні категорії відповідних актів.

Закон визначає юрисдикційні органи, які уповноважені скасовувати акти публічної адміністрації у випадках та з наслідками передбаченими тим самим законом.

TITOLO V

LE REGIONI, LE PROVINCE, I COMUNI [L. COST. N. 3/2001]

Art. 114 [l. cost. n. 3/2001]

La Repubblica è costituita dai Comuni, dalle Province, dalle Città metropolitane, dalle Regioni e dallo Stato.

I Comuni, le Province, le Città metropolitane e le Regioni sono enti autonomi con propri statuti, poteri e funzioni secondo i principi fissati dalla Costituzione.

Roma è la capitale della Repubblica. La legge dello Stato disciplina il suo ordinamento.

Art. 115 [l. cost. n. 3/2001]

Abrogato

Art. 116 [l. cost. n. 3/2001]

Il Friuli-Venezia Giulia, la Sardegna, la Sicilia, il Trentino-Alto Adige/Südtirol e la Valle d'Aosta/Vallée d'Aoste dispongono di forme e condizioni particolari di autonomia, secondo i rispettivi statuti speciali adottati con legge costituzionale.

La Regione Trentino-Alto Adige/Südtirol è costituita dalle Province autonome di Trento e di Bolzano.

Глава V

Регіони, Провінції, Комуни [конст. зак. № 3/2001]

Ст. 114 [конст. зак. № 3/2001]

Республіка складається з Комун, Провінцій, метрополітенських Міст, Регіонів та Держави. Комуни, Провінції, метрополітенські Міста та Регіони є автономними та мають власні статuti, повноваження і функції відповідно до принципів визначених Конституцією Рим є столицею Республіки. Закон Держави визначає порядок управління столиці.

Ст. 115 [конст. зак. № 3/2001]

Виключена

Ст. 116 [конст. зак. № 3/2001]

Фріулі-Венеція Джулія, Сардинія, Сицилія, Трентіно-Альто Адідже/Південний Тіроль і Валле д'Аоста/Валле д'Аост мають особливі форми та умови автономії відповідно до спеціальних статутів, що затверджені конституційними законами.

Регіон Трентіно-Альто Адідже/Південний Тіроль складається з

Ulteriori forme e condizioni particolari di autonomia, concernenti le materie di cui al terzo comma dell'articolo 117 e le materie indicate dal secondo comma del medesimo articolo alle lettere l), limitatamente all'organizzazione della giustizia di pace, n) e s), possono essere attribuite ad altre Regioni, con legge dello Stato, su iniziativa della Regione interessata, sentiti gli enti locali, nel rispetto dei principi di cui all'articolo 119. La legge è approvata dalle Camere a maggioranza assoluta dei componenti, sulla base di intesa fra lo Stato e la Regione interessata.

Art. 117 [l. cost. n. 3/2001, l. cost. n. 1/2012]

La potestà legislativa è esercitata dallo Stato e dalle Regioni nel rispetto della Costituzione, nonché dei vincoli derivanti dall'ordinamento comunitario e dagli obblighi internazionali.

Lo Stato ha legislazione esclusiva nelle seguenti materie:

a) politica estera e rapporti internazionali dello Stato; rapporti dello Stato con l'Unione europea; diritto di asilo e condizione giuridica dei cittadini di Stati non

autonomi Provinces Trentino e Bolzano.

Інші форми та особливі умови автономії визначені у третій частині статті 117 та пункті «f» другої частини тієї самої статті, стосовно організації мирної юстиції, а також пунктах «n» і «s», можуть бути надані іншим Регіонам, згідно із законом Держави, на пропозицію зацікавленого Регіону та за згодою місцевих рад за умови дотримання принципів встановлених статтею 119. Відповідний закон прийнято абсолютною більшістю членів Палат за наявності згоди між Державою та зацікавленим Регіоном.

Ст. 117 [конст. зак. № 3/2001, конст. зак. № 1/2012]

Законодавчу владу здійснюють Держава і Регіони згідно до вимог Конституції та з урахуванням положень комунітарного права та міжнародних зобов'язань.

Держава має ексклюзивне законодавче регулювання у таких сферах:

a) зовнішня політика та міжнародні відносини Держави; відносини Держави з Європейським Союзом; право прибутку та правовий статус гро-

appartenenti all'Unione europea;
b) immigrazione;
c) rapporti tra la Repubblica e le confessioni religiose;
d) difesa e Forze armate; sicurezza dello Stato; armi, munizioni ed esplosivi;
e) moneta, tutela del risparmio e mercati finanziari; tutela della concorrenza; sistema valutario; sistema tributario e contabile dello Stato; armonizzazione dei bilanci pubblici; perequazione delle risorse finanziarie;
f) organi dello Stato e relative leggi elettorali; referendum statali; elezione del Parlamento europeo;
g) ordinamento e organizzazione amministrativa dello Stato e degli enti pubblici nazionali;
h) ordine pubblico e sicurezza, ad esclusione della polizia amministrativa locale;
i) cittadinanza, stato civile e anagrafi;
l) giurisdizione e norme processuali; ordinamento civile e penale; giustizia amministrativa;
m) determinazione dei livelli essenziali delle prestazioni concernenti i diritti civili e sociali che devono essere garantiti su tutto il territorio nazionale;
n) norme generali sull'istruzione;

мадян Держав, що не є членами Європейського Союзу;
b) імміграція;
c) відносини Республіки з релігійними конфесіями;
d) оборона та Збройні Сили; безпека Держави; озброєння, бойові припаси та вибухові речовини;
e) гроші, захист заощаджень та фінансові ринки; захист конкуренції; валютна система; податкова система та державний звіт; зрівнювання фінансових доходів;
f) органи Держави та відповідні виборчі закони; національний референдум; вибори до Європейського Парламенту;
g) устрій та адміністративна організація Держави, а також національні громадські установи;
h) громадський порядок та безпека, за винятком місцевої адміністративної поліції;
i) громадянство, правоздатність та облік населення;
l) юрисдикція та процесуальні норми; цивільні та кримінальні питання; адміністративна юстиція;
m) встановлення основних податків, які стосуються громадянських і соціальних прав, що мають бути гарантовані на всій національній території;

- o) previdenza sociale;
- p) legislazione elettorale, organi di governo e funzioni fondamentali di Comuni, Province e Città metropolitane;
- q) dogane, protezione dei confini nazionali e profilassi internazionale;
- r) pesi, misure e determinazione del tempo; coordinamento informativo statistico e informatico dei dati dell'amministrazione statale, regionale e locale; opere dell'ingegno;
- s) tutela dell'ambiente, dell'ecosistema e dei beni culturali.

Sono materie di legislazione concorrente quelle relative a: rapporti internazionali e con l'Unione europea delle Regioni; commercio con l'estero; tutela e sicurezza del lavoro; istruzione, salva l'autonomia delle istituzioni scolastiche e con esclusione della istruzione e della formazione professionale; professioni; ricerca scientifica e tecnologica e sostegno all'innovazione per i settori produttivi; tutela della salute; alimentazione; ordinamento sportivo; protezione civile; governo del territorio; porti e aeroporti civili; grandi reti di

- n) загальні освітні норми;
- o) соціальне забезпечення;
- p) виборча легіслація, органи управління та основні функції Комун, Провінцій і метрополітенських Міст;
- q) митниці, охорона державних кордонів та міжнародна профілактика;
- r) одиниці міри та ваги, вимірювання та визначення часу; координація інформативної статистики та діяльності з питань збору і надання відомостей стосовно державного, регіонального та місцевого управління; інтелектуальна власність;
- s) охорона довкілля, екосистеми і пам'яток культури.

До сфери конкурентної легіслації належать: відносини Регіонів з Європейським Союзом та іншими країнами; зовнішня торгівля; охорона та безпека праці; освіта, але за умови додержання автономії шкільних установ, а також професійної освіти і навчання; професійна діяльність; науково-технологічні дослідження і підтримка інноваційної діяльності в усіх галузях виробництва; охорона здоров'я; сфера харчування;

te da legge dello Stato, che disciplina le modalità di esercizio del potere sostitutivo in caso di inadempienza.

La potestà regolamentare spetta allo Stato nelle materie di legislazione esclusiva, salva delega alle Regioni. La potestà regolamentare spetta alle Regioni in ogni altra materia. I Comuni, le Province e le Città metropolitane hanno potestà regolamentare in ordine alla disciplina dell'organizzazione e dello svolgimento delle funzioni loro attribuite.

Le leggi regionali rimuovono ogni ostacolo che impedisce la piena parità degli uomini e delle donne nella vita sociale, culturale ed economica e promuovono la parità di accesso tra donne e uomini alle cariche elettive.

La legge regionale ratifica le intese della Regione con altre Regioni per il migliore esercizio delle proprie funzioni, anche con individuazione di organi comuni.

Nelle materie di sua competenza la Regione può concludere accordi con Stati e intese con enti territoriali interni ad altro Stato, nei casi e con le forme disciplinati da leggi dello Stato.

актів Європейського Союзу при дотриманні процедури встановленої законом Держави, відповідно до якої передбачені шляхи та можливість заступництва влади у випадку невиконання зобов'язань.

Регламентарна влада є винятковою компетенцією Держави, крім сфер, які делеговані Регіонам. Регламентарна влада належить Регіонам в усіх сферах, що не є державними. Комуни, Провінції і метрополітенські Міста наділені регламентарною владою стосовно їх устрою та здійснюваних ними функцій.

Регіональні закони усувають перешкоди, що призводять до нерівності чоловіків та жінок у соціальному, культурному і економічному житті, сприяють рівному доступу чоловіків та жінок до виборних посад.

Регіональний закон ратифікує угоди Регіону укладені з іншими Регіонами для кращого здійснення власних повноважень, а також з метою утворення спільних органів.

У сферах, віднесених до їх компетенції, Регіони можуть укладати угоди з іноземними Державами і з територіальними утвореннями в складі інших Держав у передбачених випадках та формах згідно із законом Держави.

Art. 118 [l. cost. n. 3/2001]

Le funzioni amministrative sono attribuite ai Comuni salvo che, per assicurarne l'esercizio unitario, siano conferite a Province, Città metropolitane, Regioni e Stato, sulla base dei principi di sussidiarietà, differenziazione ed adeguatezza.

I Comuni, le Province e le Città metropolitane sono titolari di funzioni amministrative proprie e di quelle conferite con legge statale o regionale, secondo le rispettive competenze.

La legge statale disciplina forme di coordinamento fra Stato e Regioni nelle materie di cui alle lettere b) e h) del secondo comma dell'articolo 117, e disciplina inoltre forme di intesa e coordinamento nella materia della tutela dei beni culturali.

Stato, Regioni, Città metropolitane, Province e Comuni favoriscono l'autonoma iniziativa dei cittadini, singoli e associati, per lo svolgimento di attività di interesse generale, sulla base del principio di sussidiarietà.

Art. 119 [l. cost. n. 3/2001, l. cost. n. 1/2012]

I Comuni, le Province, le Città metropolitane e le Regioni hanno

Ст. 118 [конст. зак. № 3/2001]

Здійснення адміністративних функцій належить Комунам, за винятком тих, що для забезпечення єдиних підходів належать Провінціям, метрополітенським Містам, Регіонам та Державі за умов дотримання принципів субсидіарності, диференційованості та пропорційності.

Комуни, Провінції та метрополітенські Міста наділені власними адміністративними повноваженнями, які визначені державним або регіональним законом відповідно до їх компетенцій.

Державним законом визначаються форми взаємодії між Державою та Регіонами у сферах, передбачених пунктами «b» та «h» у другій частині статті 117, а також регламентуються питання такої взаємодії у сфері охорони культурних пам'яток.

Грунтуючись на принципі субсидіарності, Держава, Регіони, метрополітенські Міста, Провінції та Комуни сприяють індивідуальній та колективній ініціативі громадян та їх угруповань, які діють з метою реалізації суспільного інтересу.

Ст. 119 [конст. зак. № 3/2001, конст. зак. № 1/2012]

Комуни, Провінції, метрополітенські Міста та Регіони є

autonomia finanziaria di entrata e di spesa, nel rispetto dell'equilibrio dei relativi bilanci, e concorrono ad assicurare l'osservanza dei vincoli economici e finanziari derivanti dall'ordinamento dell'Unione europea.

I Comuni, le Province, le Città metropolitane e le Regioni hanno risorse autonome. Stabiliscono e applicano tributi ed entrate propri, in armonia con la Costituzione e secondo i principi di coordinamento della finanza pubblica e del sistema tributario. Dispongono di partecipazioni al gettito di tributi erariali riferibile al loro territorio.

La legge dello Stato istituisce un fondo perequativo, senza vincoli di destinazione, per i territori con minore capacità fiscale per abitante.

Le risorse derivanti dalle fonti di cui ai commi precedenti consentono ai Comuni, alle Province, alle Città metropolitane e alle Regioni di finanziare integralmente le funzioni pubbliche loro attribuite.

Per promuovere lo sviluppo economico, la coesione e la solidarietà sociale, per rimuovere gli squilibri economici e sociali,

finanziando autonomamente le proprie funzioni, essi provvedono, nel rispetto dell'equilibrio dei bilanci, a assicurare l'osservanza dei vincoli economici e finanziari derivanti dall'ordinamento dell'Unione europea.

финансово автономними щодо своїх доходів та видатків, вони зобов'язані збалансовувати бюджет, а також конкурувати для забезпечення та дотримання економічних та фінансових обмежень пов'язаних з відповідними актами Європейського Союзу.

Комуни, Провінції, метрополітенські Міста та Регіони мають власні ресурси. Встановлюють місцеві збори та їх ставки, збирають надходження до бюджету відповідно до Конституції та згідно з принципами співвіднесеності фінансів і податкових надходжень. Вони беруть участь у розподілі публічних податків, що надійшли на їх території.

Закон Держави запроваджує стабілізаційний фонд, що функціонує без будь-яких обмежень стосовно розподілу відповідних коштів для територій з порівняно меншими податковими надходженнями. Матеріальні ресурси, які отримані з джерел визначених у попередніх частинах цієї статті, надаються Комунам, Провінціям, метрополітенським Містам та Регіонам для фінансування здійснюваних ними громадських функцій.

З метою сприяння економічному розвитку, зміцнення сус-

que parte del territorio nazionale. Il Governo può sostituirsi a organi delle Regioni, delle Città metropolitane, delle Province e dei Comuni nel caso di mancato rispetto di norme e trattati internazionali o della normativa comunitaria oppure di pericolo grave per l'incolumità e la sicurezza pubblica, ovvero quando lo richiedono la tutela dell'unità giuridica o dell'unità economica e in particolare la tutela dei livelli essenziali delle prestazioni concernenti i diritti civili e sociali, prescindendo dai confini territoriali dei governi locali. La legge definisce le procedure atte a garantire che i poteri sostitutivi siano esercitati nel rispetto del principio di sussidiarietà e del principio di leale collaborazione.

Art. 121 [l. cost. n. 1/1999]

Sono organi della Regione: il Consiglio regionale, la Giunta e il suo presidente.

Il Consiglio regionale esercita le potestà legislative attribuite alla Regione e le altre funzioni conferitegli dalla Costituzione e dalle leggi. Può fare proposte di legge alle Camere.

La Giunta regionale è l'organo

stini nazionali o territoriali. Уряд може виконувати обов'язки певних органів Регіонів, метрополітенських Міст, Провінцій та Комун у разі невиконання ними норм та вимог міжнародних договорів або актів комунітарного права, чи за наявності загрози громадській безпеці, або у випадках, коли то є необхідним для забезпечення правової чи економічної єдності, а особливо, задля належного регулювання у сфері податків, що стосуються громадянських і соціальних прав, незважаючи на територіальні компетенції місцевих влад. У таких випадках закон передбачає процедуру забезпечення гарантій щодо здійснення Урядом відповідних дій з повагою та дотриманням принципів субсидіарності і справедливої співпраці.

Ст. 121 [конст. зак. № 1/1999]

Органами Регіону вважаються Регіональна Рада, Джунта та її голова.

Регіональна Рада здійснює законодавчу владу, якою наділений Регіон, та інші функції відповідно до Конституції та законів. Вона уповноважена вносити законопроекти до Палат.

Регіональна Джунта є вико-

esecutivo delle Regioni.

Il Presidente della Giunta rappresenta la Regione; dirige la politica della Giunta e ne è responsabile; promulga le leggi ed emana i regolamenti regionali; dirige le funzioni amministrative delegate dallo Stato alla Regione, conformandosi alle istruzioni del Governo della Repubblica.

Art. 122 [l. cost. n. 1/1999]

Il sistema di elezione e i casi di ineleggibilità e di incompatibilità del Presidente e degli altri componenti della Giunta regionale nonché dei consiglieri regionali sono disciplinati con legge della Regione nei limiti dei principi fondamentali stabiliti con legge della Repubblica, che stabilisce anche la durata degli organi elettivi.

Nessuno può appartenere contemporaneamente a un Consiglio o a una Giunta regionale e ad una delle Camere del Parlamento, ad un altro Consiglio o ad altra Giunta regionale, ovvero al Parlamento europeo.

Il Consiglio elegge tra i suoi componenti un Presidente e un ufficio di presidenza.

I consiglieri regionali non posso-

navчим органом Регіонів.

Голова Джунти представляє Регіон; керує діяльністю Джунти та є за це відповідальним; здійснює промугацію регіональних законів і видає регламентарні акти; керує здійсненням адміністративних функцій делегованих Регіону Державою, відповідно до інструкцій Уряду Республіки.

Ст. 122 [конст. зак. № 1/1999]

Виборча система та умови не виборності та несумісності щодо посад Голови та інших членів регіональної Джунти, а також регіональних радників встановлюються законом Регіону за умови дотримання основних принципів закону Республіки, який також встановлює термін обирання відповідних органів.

Ніхто не може бути членом Регіональної Ради чи Джунти та одночасно членом однієї з Палат Уряду, Ради або Джунти іншого Регіону або Європейського Парламенту.

Рада обирає зі свого складу Голову та президію.

Регіональні радники не можуть бути притягнуті до відповідальності за висловлені

no essere chiamati a rispondere delle opinioni espresse e dei voti dati nell'esercizio delle loro funzioni.

Il Presidente della Giunta regionale, salvo che lo statuto regionale disponga diversamente, è eletto a suffragio universale e diretto. Il Presidente eletto nomina e revoca i componenti della Giunta.

Art. 123 [l. cost. n. 1/1999, l. cost. n. 3/2001]

Ciascuna Regione ha uno statuto che, in armonia con la Costituzione, ne determina la forma di governo e i principi fondamentali di organizzazione e funzionamento. Lo statuto regola l'esercizio del diritto di iniziativa e del referendum su leggi e provvedimenti amministrativi della Regione e la pubblicazione delle leggi e dei regolamenti regionali. Lo statuto è approvato e modificato dal Consiglio regionale con legge approvata a maggioranza assoluta dei suoi componenti, con due deliberazioni successive adottate ad intervallo non minore di due mesi. Per tale legge non è richiesta l'apposizione del visto da parte del Commissario del Governo. Il Governo della

думки та преференції під час голосування при виконанні своїх повноважень.

Голова регіональної Джунти обирається шляхом загальних та прямих виборів, якщо регіональний статут не передбачає іншого. Обраний Голова призначає та звільняє з посад членів Джунти.

Ст. 123 [конст. зак. № 1/1999, конст. зак. № 3/2001]

Кожний Регіон має власний статут, що згідно до Конституції визначає форму правління та встановлює основні принципи організації та діяльності його органів. Статут регулює здійснення права ініціативи та призначення референдуму стосовно законів і регіональних адміністративних заходів, а також порядок опублікування законів та регламентарних актів Регіону. Статут Регіону приймається та модифікується регіональною Радою шляхом прийняття закону абсолютною більшістю її членів та ухваленням двох послідовних рішень з інтервалом не меншим за два місяці. Такий регіональний закон не потребує проставлення візи Урядовим

Repubblica può promuovere la questione di legittimità costituzionale sugli statuti regionali dinanzi alla Corte costituzionale entro trenta giorni dalla loro pubblicazione.

Lo statuto è sottoposto a referendum popolare qualora entro tre mesi dalla sua pubblicazione ne faccia richiesta un cinquantesimo degli elettori della Regione o un quinto dei componenti il Consiglio regionale. Lo statuto sottoposto a referendum non è promulgato se non è approvato dalla maggioranza dei voti validi.

In ogni Regione, lo statuto disciplina il Consiglio delle autonomie locali, quale organo di consultazione fra la Regione e gli enti locali.

Art. 124 [l. cost. n. 3/2001]
Abrogato

Art. 125 [l. cost. n. 3/2001]
Nella Regione sono istituiti organi di giustizia amministrativa di primo grado, secondo l'ordinamento stabilito da legge della Repubblica. Possono istituirsi sezioni con sede diversa dal capoluogo della Regione.

уповноваженим. Уряд Республіки може порушити питання про конституційність регіональних статутів перед Конституційним Судом протягом тридцяти днів після їх опублікування.

Статут виноситься на народний референдум протягом трьох місяців після його опублікування, якщо цього вимагає п'ятдесятя частина виборців у Регіоні або п'ята частина членів Регіональної Ради. Промульгація статуту, який був винесений на референдум, не вважається такою, що відбулася, якщо його не ухвалено більшістю голосів виборців визнаних дійсними.

У кожному Регіоні статут визначає повноваження Ради місцевих автономій з питань проведення консультацій між органами Регіону та адміністративно-територіальними одиницями.

Ст. 124 [конст. зак. № 3/2001]
Виключена

Ст. 125 [конст. зак. № 3/2001]
У Регіоні мають існувати органи адміністративної юстиції першої інстанції в порядку визначеному законом Республіки. Можуть бути утворені відділення цих органів поза межами головного міста Регіону.

Art. 126 [l. cost. n. 1/1999]

Con decreto motivato del Presidente della Repubblica sono disposti lo scioglimento del Consiglio regionale e la rimozione del Presidente della Giunta che abbiano compiuto atti contrari alla Costituzione o gravi violazioni di legge. Lo scioglimento e la rimozione possono altresì essere disposti per ragioni di sicurezza nazionale. Il decreto è adottato sentita una Commissione di deputati e senatori costituita, per le questioni regionali, nei modi stabiliti con legge della Repubblica. Il Consiglio regionale può esprimere la sfiducia nei confronti del Presidente della Giunta mediante mozione motivata, sottoscritta da almeno un quinto dei suoi componenti e approvata per appello nominale a maggioranza assoluta dei componenti. La mozione non può essere messa in discussione prima di tre giorni dalla presentazione.

L'approvazione della mozione di sfiducia nei confronti del Presidente della Giunta eletto a suffragio universale e diretto, nonché la rimozione, l'impedimento permanente, la morte o le dimissioni volontarie dello stesso compor-

Ст. 126 [конст. зак. № 1/1999]

За вмотивованим декретом Президента Республіки може бути розпущена Регіональна Рада та звільнений з посади Голова Джунти, якщо вони вчинили дії, що суперечать Конституції, чи грубо порушили закон. Розпуск і звільнення з посади можуть бути здійснені також з причин гарантії національної безпеки. Відповідний декрет видається з урахуванням позицій парламентської комісії з регіональних справ утвореної згідно до закону Республіки, до складу якої входять депутати та сенатори.

Регіональна Рада може висловити недовіру Голові Джунти шляхом прийняття вмотивованої резолюції, яка була ініційована не менше як п'ятою частиною та прийнята абсолютною більшістю членів ради. Резолюція не може бути розглянута раніше як за триденний термін з моменту її ініціювання.

Прийняття резолюції недовіри Голові Джунти, обраного на загальних і прямих виборах, а також його звільнення, встановлення його постійної неспроможності виконувати обов'язки, смерть чи відставка за власним бажанням

tano le dimissioni della Giunta e lo scioglimento del Consiglio. In ogni caso i medesimi effetti conseguono alle dimissioni contestuali della maggioranza dei componenti il Consiglio.

Art. 127 [l. cost. n. 3/2001]

Il Governo, quando ritenga che una legge regionale ecceda la competenza della Regione, può promuovere la questione di legittimità costituzionale dinanzi alla Corte costituzionale entro sessanta giorni dalla sua pubblicazione. La Regione, quando ritenga che una legge o un atto avente valore di legge dello Stato o di un'altra Regione leda la sua sfera di competenza, può promuovere la questione di legittimità costituzionale dinanzi alla Corte costituzionale entro sessanta giorni dalla pubblicazione della legge o dell'atto avente valore di legge.

Art. 128 [l. cost. n. 3/2001]
Abrogato

Art. 129 [l. cost. n. 3/2001]
Abrogato

Art. 130 [l. cost. n. 3/2001]
Abrogato

спричиняють відставку усього складу Джунти та розпуск Ради. Такі самі наслідки має одночасна відставка більшості членів Ради.

Ст. 127 [конст. зак. № 3/2001]
Якщо Уряд вирішить, що регіональний закон перевищує сферу компетенції Регіону, він може порушити питання про конституційність цього закону перед Конституційним Судом протягом шістдесяти днів з моменту його опублікування. Якщо Регіон вирішить, що закон Держави чи іншого Регіону або акт, який має силу такого закону, прийнято з втручанням у сферу його компетенції, він може порушити питання про його легітимність перед Конституційним Судом протягом шістдесяти днів з моменту опублікування цього закону або акта, що має силу закону.

Ст. 128 [конст. зак. № 3/2001]
Виключена

Ст. 129 [конст. зак. № 3/2001]
Виключена

Ст. 130 [конст. зак. № 3/2001]
Виключена

Art. 131 [l. cost. n. 3/1963]

Sono costituite le seguenti Regioni:

Piemonte;
Valle d'Aosta;
Lombardia;
Trentino-Alto Adige;
Veneto;
Friuli-Venezia Giulia;
Liguria;
Emilia-Romagna;
Toscana;
Umbria;
Marche;
Lazio;
Abruzzi;
Molise;
Campania;
Puglia;
Basilicata;
Calabria;
Sicilia;
Sardegna.

Art. 132 [l. cost. n. 3/2001]

Si può con legge costituzionale, sentiti i Consigli regionali, disporre la fusione di Regioni esistenti o la creazione di nuove Regioni con un minimo di un milione di abitanti, quando ne facciano richiesta tanti Consigli comunali che rappresentino almeno un terzo delle popolazioni interessate, e la proposta sia

Ст. 131 [конст. зак. № 3/1963]

Утворені такі Регіони:

П'ємонт;
Валле д'Аоста;
Ломбардія;
Трентіно-Альто Адідже;
Венето;
Фріулі-Венеція Джулія;
Лігурія;
Емілія-Романія;
Тоскана;
Умбрія;
Марке;
Лаціо;
Абруцці;
Молізе;
Кампанія;
Апулія;
Базіліката;
Калабрія;
Сицилія;
Сардинія.

Ст. 132 [конст. зак. № 3/2001]

Конституційним законом, з урахуванням позиції відповідних Регіональних Рад, може бути передбачене об'єднання існуючих чи утворення нових Регіонів з мінімальною кількістю один мільйон жителів, якщо це запропонують Комунальні Ради, що представляють не менше як одну третину зацікавленого населення,

approvata con referendum dalla maggioranza delle popolazioni stesse.

Si può, con l'approvazione della maggioranza delle popolazioni della Provincia o delle Province interessate e del Comune o dei Comuni interessati espressa mediante referendum e con legge della Repubblica, sentiti i Consigli regionali, consentire che Province e Comuni, che ne facciano richiesta, siano staccati da una Regione ed aggregati ad un'altra.

Art. 133

Il mutamento delle circoscrizioni provinciali e la istituzione di nuove Province nell'ambito d'una Regione sono stabiliti con leggi della Repubblica, su iniziative dei Comuni, sentita la stessa Regione.

La Regione, sentite le popolazioni interessate, può con sue leggi istituire nel proprio territorio nuovi Comuni e modificare le loro circoscrizioni e denominazioni.

і якщо така пропозиція буде підтримана на референдумі більшістю голосів.

Шляхом попереднього схвалення на референдумі більшістю голосів населення відповідної Провінції чи зацікавлених Провінцій та Комуні чи зацікавлених Комун та прийняттям закону Республіки, з урахуванням позиції Регіональних Рад, може бути дозволено Провінціям або Комунам, які подали на це запит, відокремитися від одного Регіону та приєднатися до іншого.

Ст. 133

Зміна провінційних меж і утворення нових Провінцій у складі будь-якого Регіону регулюються законами Республіки, за ініціативою відповідних Комун та з урахуванням позиції Регіону.

Регіон, з урахуванням думки зацікавленого населення, може приймати закони щодо утворення в його складі нових Комун, а також змінювати їх межі та назви.

TITOLO VI
GARANZIE COSTITUZIONALI

Sezione I
La Corte costituzionale

Art. 134 [l. cost. n. 1/1989]
La Corte costituzionale giudica:
sulle controversie relative alla legittimità costituzionale delle leggi e degli atti, aventi forza di legge, dello Stato e delle Regioni;
sui conflitti di attribuzione tra i poteri dello Stato e su quelli tra lo Stato e le Regioni, e tra le Regioni;
sulle accuse promosse contro il Presidente della Repubblica, a norma della Costituzione.

Art. 135 [l. cost. n. 2/1967, l. cost. n. 1/1989]

La Corte costituzionale è composta di quindici giudici nominati per un terzo dal Presidente della Repubblica, per un terzo dal Parlamento in seduta comune e per un terzo dalle supreme magistrature ordinaria ed amministrative.

I giudici della Corte costituzionale sono scelti fra i magistrati anche a riposo delle giurisdizioni superiori ordinaria ed amministrative, i professori ordinari di

Глава VI
Конституційні гарантії

Розділ I
Конституційний Суд

Ст. 134 [конст. зак. № 1/1989]
Юрисдикція Конституційного Суду поширюється на:
дискусії щодо конституційності законів і актів Держави та Регіонів, що мають силу закону;
конфлікти про розмежування компетенції між різними гілками владами Держави, між Державою та Регіонами, а також між різними Регіонами;
обвинувачення висунуті проти Президента Республіки відповідно до Конституції.

Ст. 135 [конст. зак. № 2/1967, конст. зак. № 1/1989]
Конституційний Суд складається з п'ятнадцяти суддів, третину яких призначає Президент Республіки, третину – Парламент на спільному засіданні, третину – вищі суди загальної та адміністративної юрисдикції.
Кандидатури на посади суддів Конституційного Суду визначаються з числа суддів, включаючи тих, хто перебуває у від-

università in materie giuridiche e gli avvocati dopo venti anni d'esercizio.

I giudici della Corte costituzionale sono nominati per nove anni, decorrenti per ciascuno di essi dal giorno del giuramento, e non possono essere nuovamente nominati.

Alla scadenza del termine il giudice costituzionale cessa dalla carica e dall'esercizio delle funzioni. La Corte elegge tra i suoi componenti, secondo le norme stabilite dalla legge, il Presidente, che rimane in carica per un triennio, ed è rieleggibile, fermi in ogni caso i termini di scadenza dall'ufficio di giudice.

L'ufficio di giudice della Corte è incompatibile con quello di membro del Parlamento, di un Consiglio regionale, con l'esercizio della professione di avvocato e con ogni carica ed ufficio indicati dalla legge.

Nei giudizi d'accusa contro il Presidente della Repubblica, intervengono, oltre i giudici ordinari della Corte, sedici membri tratti a sorte da un elenco di cittadini aventi i requisiti per l'eleggibilità a senatore, che il Parlamento compila ogni nove anni

ставці, вищих судів загальної та адміністративної юрисдикції, а також з числа професорів юридичних дисциплін університетів та адвокатів, які мають двадцятирічний стаж.

Судді Конституційного Суду призначаються на дев'ятирічний термін, який рахує відлік з дня складення присяги та не можуть бути призначені повторно.

Після закінчення цього терміну виконання суддею посадових функцій завершується і він звільняється з посади.

Згідно до закону Конституційний Суд обирає зі свого складу Голову, який обіймає цю посаду протягом трьох років та може бути обраний знову, але в межах періоду його перебування на посаді судді.

Посада судді Конституційного Суду несумісна з обов'язками члена Парламенту, чи Регіональної Ради, із зайняттям адвокатською практикою та перебуванням на інших посадах визначених законом.

У розгляді обвинувачення, висунутого проти Президента Республіки беруть участь, крім ординарних суддів Конституційного Суду, шістнадцять членів визначених жеребкуванням зі списку громадян, які мають

mediante elezione con le stesse modalità stabilite per la nomina dei giudici ordinari.

Art. 136

Quando la Corte dichiara l'illegittimità costituzionale di una norma di legge o di atto avente forza di legge, la norma cessa di avere efficacia dal giorno successivo alla pubblicazione della decisione.

La decisione della Corte è pubblicata e comunicata alle Camere ed ai Consigli regionali interessati, affinché, ove lo ritengano necessario, provvedano nelle forme costituzionali.

Art. 137

Una legge costituzionale stabilisce le condizioni, le forme, i termini di proponibilità dei giudizi di legittimità costituzionale, e le garanzie d'indipendenza dei giudici della Corte.

Con legge ordinaria sono stabilite le altre norme necessarie per la costituzione e il funzionamento della Corte.

Contro le decisioni della Corte costituzionale non è ammessa alcuna impugnazione.

право балотуватися на виборах сенаторів; такий список складається Парламентом кожні дев'ять років шляхом виборів згідно з процедурою, яка застосовується з метою призначення ординарних суддів.

Ст. 136

Якщо Конституційний Суд визнає неконституційними норми закону чи акту, що має силу закону, вони втрачають ефективність з наступного дня після опублікування відповідного рішення.

Рішення Конституційного Суду опубліковується та повідомляється Палатам і зацікавленим Регіональним Радам для вживання відповідних заходів, якщо вони вважатимуть це за необхідне.

Ст. 137

Конституційний Суд визначає підстави і форми здійснення та відповідні терміни конституційного судочинства, а також надає гарантії незалежності суддів.

Звичайний закон визначає інші необхідні правила щодо організації та діяльності Конституційного Суду.

Оскарження рішень Конституційного Суду не припускається в жодному разі.

Sezione II
*Revisione della Costituzione -
Leggi costituzionali*

Art. 138

Le leggi di revisione della Costituzione e le altre leggi costituzionali sono adottate da ciascuna Camera con due successive deliberazioni ad intervallo non minore di tre mesi, e sono approvate a maggioranza assoluta dei componenti di ciascuna Camera nella seconda votazione.

Le leggi stesse sono sottoposte a referendum popolare quando, entro tre mesi dalla loro pubblicazione, ne facciano domanda un quinto dei membri di una Camera o cinquecentomila elettori o cinque Consigli regionali. La legge sottoposta a referendum non è promulgata, se non è approvata dalla maggioranza dei voti validi. Non si fa luogo a referendum se la legge è stata approvata nella seconda votazione da ciascuna delle Camere a maggioranza di due terzi dei suoi componenti.

Art. 139

La forma repubblicana non può essere oggetto di revisione costituzionale.

Розділ II
*Ревізія Конституції -
Конституційні закони*

Ст. 138

Закони, якими здійснюють ревізію Конституції та інші конституційні закони приймаються кожною Палатою після двох посліпльних обговорень, проведених з інтервалом не менше ніж три місяці та мають бути затверджені абсолютною більшістю членів кожної Палати при другому голосуванні. Такі закони виносяться на народний референдум, коли протягом трьох місяців після їх опублікування цього вимагатиме п'ята частина членів однієї з Палат або п'ятсот тисяч виборців чи п'ять Регіональних Рад. Винесений на референдум закон не підлягає промультгації, якщо він не був ухвалений більшістю голосів виборців визнаних дійсними. Референдум не проводиться, якщо при другому голосуванні в кожній з Палат закон був прийнятий більшістю у дві третини від її загального складу.

Ст. 139

Республіканська форма правління не може бути предметом конституційної ревізії.

DISPOSIZIONI TRANSITORIE E FINALI

ПЕРЕХІДНІ ТА ЗАКЛЮЧНІ ПОЛОЖЕННЯ

I

Con l'entrata in vigore della Costituzione il Capo provvisorio dello Stato esercita le attribuzioni di Presidente della Repubblica e ne assume il titolo.

II

Se alla data della elezione del Presidente della Repubblica non sono costituiti tutti i Consigli regionali, partecipano alla elezione soltanto i componenti delle due Camere.

III

Per la prima composizione del Senato della Repubblica sono nominati senatori, con decreto del Presidente della Repubblica, i deputati dell'Assemblea Costituente che posseggono i requisiti di legge per essere senatori e che: sono stati presidenti del Consiglio dei Ministri o di Assemblee legislative; hanno fatto parte del disciolto Senato;

I

Після вступу в силу Конституції тимчасовий Глава Держави здійснює функції Президента Республіки та приймає на себе цей титул.

II

Якщо до дня виборів Президента Республіки не утворені усі Регіональні Ради, у виборах беруть участь лише члени обох Палат.

III

З метою формування першого складу Сенату Республіки декретом Президента Республіки призначаються сенаторами депутати Конституційної Асамблеї, які мають відповідні до закону реквізити сенаторів та які попередньо: були головами Ради Міністрів чи легіслативних Асамблей; були членами розпущеного Сенату;

hanno avuto almeno tre elezioni, compresa quella all'Assemblea Costituente;

sono stati dichiarati decaduti nella seduta della Camera dei deputati del 9 novembre 1926;

hanno scontato la pena della reclusione non inferiore a cinque anni in seguito a condanna del tribunale speciale fascista per la difesa dello Stato.

Sono nominati altresì senatori, con decreto del Presidente della Repubblica, i membri del disciolto Senato che hanno fatto parte della Consulta Nazionale.

Al diritto di essere nominati senatori si può rinunciare prima della firma del decreto di nomina. L'accettazione della candidatura alle elezioni politiche implica rinuncia al diritto di nomina a senatore.

IV

Per la prima elezione del Senato il Molise è considerato come Regione a sé stante, con il numero dei senatori che gli compete in base alla sua popolazione.

V

La disposizione dell'art. 80 della Costituzione, per quanto con-

обиралися не менше трьох разів, з урахуванням обрання до Конституційної Асамблеї;

були позбавлені звання депутата на засіданні Палати депутатів 9 листопада 1926 року;

відбули покарання у формі позбавлення волі терміном не менше як п'ять років за вироком спеціального фашистського трибуналу щодо захисту Держави.

Декретом Президента Республіки також призначаються сенаторами члени розпущеного Сенату, які брали участь у роботі Національних дорадчих Зборів.

Від права сенаторства можна відмовитися до видання декрету про призначення. Згода на висунення своєї кандидатури на політичних виборах має наслідком відмову від права бути призначеним сенатором.

IV

На момент перших виборів до Сенату Молізе вважається окремим Регіоном, а число його senatorів – відповідним до кількості його населення.

V

Положення статті 80 Конституції стосовно міжнародних

cerne i trattati internazionali che importano oneri alle finanze o modificazioni di legge, ha effetto dalla data di convocazione delle Camere.

VI

Entro cinque anni dall'entrata in vigore della Costituzione si procede alla revisione degli organi speciali di giurisdizione attualmente esistenti, salvo le giurisdizioni del Consiglio di Stato, della Corte dei conti e dei tribunali militari.

Entro un anno dalla stessa data si provvede con legge al riordinamento del Tribunale supremo militare in relazione all'articolo 111.

VII [l. cost. n. 2/1967]

Fino a quando non sia emanata la nuova legge sull'ordinamento giudiziario in conformità con la Costituzione, continuano ad osservarsi le norme dell'ordinamento vigente.

Fino a quando non entri in funzione la Corte costituzionale, la decisione delle controversie indicate nell'articolo 134 ha luogo nelle forme e nei limiti delle norme preesistenti all'entrata in vigore della Costituzione.

договорів, які передбачають фінансові зобов'язання чи зміни у законодавстві, набувають чинності з дня скликання Палат.

VI

Протягом п'яти років після вступу в силу Конституції проводиться реформа існуючих органів спеціальної юрисдикції, за винятком Державної Ради, Рахункової Палати та військових судів.

Протягом року з тієї самої дати згідно до закону відбувається реорганізація Верховного військового Трибуналу відповідно до статті 111.

VII [конст. зак. № 2/1967]

До прийняття нового закону про судоустрій відповідно до Конституції продовжують діяти чинні нормативні правила. Перед початком роботи Конституційного Суду вирішення дискусій, про які йдеться у статті 134, здійснюється у порядку і в межах норм, які були визначені до вступу в силу Конституції.

VIII

Le elezioni dei Consigli regionali e degli organi elettivi delle amministrazioni provinciali sono indette entro un anno dall'entrata in vigore della Costituzione.

Leggi della Repubblica regolano per ogni ramo della pubblica amministrazione il passaggio delle funzioni statali attribuite alle Regioni. Fino a quando non sia provveduto al riordinamento e alla distribuzione delle funzioni amministrative fra gli enti locali restano alle Province ed ai Comuni le funzioni che esercitano attualmente e le altre di cui le Regioni delegano loro l'esercizio.

Leggi della Repubblica regolano il passaggio alle Regioni di funzionari e dipendenti dello Stato, anche delle amministrazioni centrali, che sia reso necessario dal nuovo ordinamento. Per la formazione dei loro uffici le Regioni devono, tranne che in casi di necessità, trarre il proprio personale da quello dello Stato e degli enti locali.

IX

La Repubblica, entro tre anni dall'entrata in vigore della Costituzione, adegua le sue leggi alle

VIII

Вибори Регіональних Рад та виборних органів провінційних адміністрацій призначаються протягом року з моменту вступу в силу Конституції.

Закони Республіки передбачають, стосовно кожної галузі публічної адміністрації, передачу здійснення певних державних повноважень до компетенції Регіонів. До проведення реорганізації та розподілу адміністративних функцій між місцевими установами здійснювані ними повноваження залишаються у віданні Провінцій та Комун, здійснення інших є делеговане Регіонами.

Законами Республіки передбачається направлення до Регіонів державних посадових та службових осіб, у тому числі зі складу центральних адміністрацій, коли то є необхідним для нової організації. Для формування штату власних посадовців Регіони, у разі потреби, мають набирати відповідний персонал з числа державних службовців та службовців місцевих органів.

IX

Закони Республіки, протягом трьох років після вступу в силу Конституції, мають бути

esigenze delle autonomie locali e alla competenza legislativa attribuita alle Regioni.

X

Alla Regione del Friuli-Venezia Giulia, di cui all'art. 116, si applicano provvisoriamente le norme generali del Titolo V della parte seconda, ferma restando la tutela delle minoranze linguistiche in conformità con l'art. 6.

XI [l. cost. n. 1/1958]

Fino a cinque anni dall'entrata in vigore della Costituzione si possono, con leggi costituzionali, formare altre Regioni, a modificazione dell'elenco di cui all'art. 131, anche senza il concorso delle condizioni richieste dal primo comma dell'articolo 132, fermo rimanendo tuttavia l'obbligo di sentire le popolazioni interessate.

XII

È vietata la riorganizzazione, sotto qualsiasi forma, del disciolto partito fascista.

In deroga all'articolo 48, sono stabilite con legge, per non oltre un quinquennio dall'entrata in vigore della Costituzione, limitazioni temporanee al diritto di voto e

portati in conformità con i requisiti di legge. I requisiti di legge sono definiti dalla legge n. 1 del 1958.

приведені у відповідність з вимогами місцевої автономії та з легіслативою компетенцією наданою Регіонам.

X

Регіон Фріулі-Венеція Джулія, до якого на підставі ст. 116 тимчасово застосовуються положення Глави V частини II, здійснюватиме і надалі захист мовних меншин відповідно до статті 6.

XI [конст. зак. № 1/1958]

Протягом п'яти років з моменту вступу в силу Конституції, конституційними законами можуть бути утворені інші Регіони, за умови внесення змін до переліку передбаченому у статті 131, навіть за відсутності умов визначених у першій частині статті 132, але при дотриманні вимоги з'ясування позиції зацікавленого населення.

XII

Забороняється відновлення, у будь-якій формі, розпущеної фашистської партії.

Без урахування статті 48, законом встановлені обмеження терміном до п'яти років з моменту вступу в силу Конституції щодо виборчого права

alla eleggibilità per i capi responsabili del regime fascista.

XIII [l. cost. n. 1/2002]

I beni, esistenti nel territorio nazionale, degli ex re di Casa Savoia, delle loro consorti e dei loro discendenti maschi, sono avvocati allo Stato. I trasferimenti e le costituzioni di diritti reali sui beni stessi, che siano avvenuti dopo il 2 giugno 1946, sono nulli.

XIV

I titoli nobiliari non sono riconosciuti.

I predicati di quelli esistenti prima del 28 ottobre 1922 valgono come parte del nome.

L'Ordine mauriziano è conservato come ente ospedaliero e funziona nei modi stabiliti dalla legge.

La legge regola la soppressione della Consulta araldica.

XV

Con l'entrata in vigore della Costituzione si ha per convertito in legge il decreto legislativo luogotenenziale 25 giugno 1944, n. 151, sull'ordinamento provvisorio dello Stato.

відповідальних керівників фашистського режиму.

XIII [конст. зак. № 1/2002]

Майно, що знаходиться на національній території, колишніх королів Савойської династії, їх подружжя та нащадків чоловічої статі, переходить до Держави. Передача та встановлення королівських прав на це майно після 2 червня 1946 року є недійсними.

XIV

Дворянські титули не визнаються.

Додатки до титулів, які існували до 28 жовтня 1922 року, вважаються частиною прізвища.

Мауриціанський Орден зберігається як організація з догляду за хворими та функціонує в межах передбачених законом. Закон передбачає ліквідацію Геральдичної Ради.

XV

З моменту вступу в силу Конституції стає законом легіслативний декрет намісника престолу про тимчасовий устрій Держави від 25 червня 1944 року, № 151.

XVI

Entro un anno dall'entrata in vigore della Costituzione si procede alla revisione e al coordinamento con essa delle precedenti leggi costituzionali che non siano state finora esplicitamente o implicitamente abrogate.

XVII

L'Assemblea Costituente sarà convocata dal suo Presidente per deliberare, entro il 31 gennaio 1948, sulla legge per la elezione del Senato della Repubblica, sugli statuti regionali speciali e sulla legge per la stampa.

Fino al giorno delle elezioni delle nuove Camere, l'Assemblea Costituente può essere convocata, quando vi sia necessità di deliberare nelle materie attribuite alla sua competenza dagli articoli 2, primo e secondo comma, e 3, comma primo e secondo, del decreto legislativo 16 marzo 1946, n. 98.

In tale periodo le Commissioni permanenti restano in funzione. Quelle legislative rinviando al Governo i disegni di legge, ad esse trasmessi, con eventuali osservazioni e proposte di emendamenti. I deputati possono presentare al

XVI

Протягом року з моменту вступу в силу Конституції переглядаються та приводяться у відповідність попередньо прийняті конституційні закони, що прямо чи опосередковано не є скасованими.

XVII

Конституційна Асамблея буде скликана їх Головою для прийняття, не пізніше як 31 січня 1948 року, закону про вибори до Сенату Республіки, спеціальних регіональних статутів та закону про пресу.

Конституційна Асамблея може бути скликана до проведення виборів нових Палат, якщо виникне потреба у вирішенні питань, що належать до їх компетенції згідно до першої та другої частини статті 2, а також першої та другої частини статті 3 легіслативного декрету від 16 березня 1946 року, № 98.

Протягом цього періоду продовжують діяти постійні Комісії. Легіслативні Комісії повертають Уряду законопроекти, що надійшли до них із зауваженнями та доповненнями.

Депутати можуть направляти

Governo interrogazioni con richiesta di risposta scritta.

L'Assemblea Costituente, agli effetti di cui al secondo comma del presente articolo, è convocata dal suo Presidente su richiesta motivata del Governo o di almeno duecento deputati.

XVIII

La presente Costituzione è promulgata dal Capo provvisorio dello Stato entro cinque giorni dalla sua approvazione da parte dell'Assemblea Costituente, ed entra in vigore il 1° gennaio 1948. Il testo della Costituzione è depositato nella sala comunale di ciascun Comune della Repubblica per rimanervi esposto, durante tutto l'anno 1948, affinché ogni cittadino possa prenderne cognizione.

Уряду запити з вимогою письмової відповіді.

Конституційна Асамблея, згідно до частини другої цієї статті, скликається їх Головою на вмотивовану вимогу Уряду або не менше ніж двохсот депутатів.

XVIII

Промульгацію цієї Конституції здійснює тимчасовий Голова Держави протягом п'яти днів з моменту її прийняття Конституційною Асамблеєю; Конституція вступає в силу 1 січня 1948 року.

Текст Конституції передається на зберігання до комунальної зали кожної з Комун Республіки та залишається там протягом 1948 року для того, щоб усі громадяни могли з ним ознайомитися.

Saulle Panizza, professore ordinario di Diritto costituzionale,
Università di Pisa

Roberto Romboli, professore ordinario di Diritto costituzionale,
Università di Pisa

Саулле Паніцца, професор Конституційного права
Університету міста Пізи

Роберто Ромболі, професор Конституційного права
Університету міста Пізи